«بوزانتيون»
ارمنيجه يومى وسياسى غزته . صاحب امتياز ومدير مسؤلى
بوزانت كچيان
مطبعه واداره خانه سى باب عالى جاده سنده ٣٨ نمرولى
دائرهٔ مخصوصه ده در

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մեճ. վեցամսեայ 3 ½, եռամսեայ 2. —Արտասահման 40 ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10. Թղթատարի ծախք մեր վրայ, բաց ի Ռուսիոյ Լեհաստանէ.

ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ

ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ — ՔՍԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲՈՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ
Ի դիմաց թերթին կ'ստորագրէ մի միայն
ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆԸ
Ան որ կ'ուղղուին ամէն գրութիւնք

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 209 | Կ. ՊՈԼԻՍ, ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ, 1897 ՅՈՒԼԻՍ 8/20 | 20 ՍԷՖԷՐ 1315. | 8 ԹԷՄՄՈՒԶ 1313 | Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 209

ԽՄԲԱԳՐԱԿԱՆՔ

ԹԷ ԻՆՉԵՐ ՏԵՍԱՆՔ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻՆ ԵՒ ՈՐԲԱՆՈՑԻՆ ՄԷՋ

Ա.

Այս կիրակի գրեթէ բոլոր օրն անցուցինք Ս. Փրկչի Հիւանդանոցին և Ս. Յակոբայ Որբանոցին մէջ. Յանկարծակի քննութեան համար փորձառութիւնը կ'պահանջէ չարթուն մէջ այցել. զի կիրակի օրեր ընդհանրապէս ամէն յարկեր սովորականէն աւելի մաքրուած կ'ըլլան: Բայց մեք երբեւ քննիչ չգացինք, և չարթուն մէջ քաղաքէն հեռանալ կարելի չէ մեզ.

Ազգ. Հիւանդանոց այցելութիւն մը պատմելուն աւանդական ընկալեալ ձեւն է նկարագրել Եոթդուլէի դաշտն,—եթէ ոչ նաեւ «Եօթնաբուրդեան Պարխաններն» այն ընդարձակ դաշտին կանաչեղէններով զարդարուն պարտիզանման տեսքն. յետոյ Մարմարայի տեսարանն, որոյ հորիզոնը կ'եզերեն մի կողմէ Իշխանաց կղզիք, միւս կողմէ Պրուսայի լեռներն՝ հսկայաւոր Բիւթանեան Ոլիմպոսի լեռնակոյտը: Վայելչութիւնն և ազգասիրութիւնը կ'պահանջեն ապա յիշել Հիւանդանոցի բարերարներն, որք գոյութիւն տուեր են այս Հաստատութեան, (երբ թէ ժողովուրդը բան մը չէ ըրեր Հիւանդանոցին համար), և յետոյ թուել զանազան յարկերն և ասոնց արուեստները ու պատսպարեալներն, ու վերջացնել գովաբանելով օրուան ազնուաշուք և մեծապատիւ Հոգաբարձուներն, ո՛վ ոք, ինչպէս մարդիկ ալ ըլլան.

Դժբախտաբար, մեք առջի օրը բանաստեղծական հովերէ չէինք տարուբերուեր, և այսօր ալ չողոքորթելու տրամադրութեան մէջ չենք: Այնքան անկեղծ է մեր սէր Ազգին Տան վրայ և զանազան պատսպարեաց հետ մանաւանդ որբերուն վրայ, որ ճշմարտութիւնն—ու միայն ճշմարտութիւնը—պէտք կ'զգանք գրելու:

* * Առջեւ անցուցինք ամէն յարկերը: Շատ մը բաներ դիտեցինք. հարցուցինք. պատասխաններ առինք: Ազէկ բաներու հետ պակասութիւններ ալ շատ գտանք, և երբ ի վերջ պտոյտին մեզ բերին Այցելուաց Տումարն որպէս զի մեր դիտողութիւնները գրենք, պատասխանեցինք թէ այնքան երկար են որ Բիւզանդիոնին մէջ միայն կրնանք գրել, իսկ մեր ստորագրութիւն այնքան փառաշուք և ազնուաշուք կարեւորութիւն մը չունի որ Հիւանդանոցի Տումարն անով զարդարելու յաւակնութիւնն ունենանք երբեք:

Դիտողութիւնները շատ են ըստ. Ամէնէն պարզէն պիտի սկսինք, ասոր թուով աւելի բազդղրեալները.

Խոհանոցն անմաքուր գտանք, և կերակուրներն՝ հոտած. բացարձակապէս հոտած: Մեր տեսածներուն և զգածներուն գոնէ երկու վկայ ունինք, որք չեն կրնար հերքել զմեզ. թէեւ Հիւանդանոցի պաշտօնեաներ են: Ասոնք են բարեկիրթ և ուսեալ երկու երիտասարդներ, մին Հաստատութեան վկայեալ դեղագործը, միւսը՝ քարտուղարն, որ, ինչպէս երեկ ըսինք, տնօրէնի տեղապահին կ'փոխանորդէ առժամապէս:

Խոհարարն յանցանքը մսին վրայ ձգեց, որ հոտած բերուեր է: Իմացուց մեզ թէ ընդ ամենայն հինգ օքայ(․) կշռող ոչխար մը զոր նոյն առտու ընդունած էր՝ հոտած ըլլալուն համար կէսը կտրեց վառարանը նետեց այրեց, իսկ միւս կէսն՝ աւելի ազէկ մէկ կտորը՝ դրաւ եփեց. փոխ-տնօրէնն յիշեցուց թէ «լինն պատուիրուած էր որ երբ միսը գէշ ըլլայ, գայ իմաց տայ Տնօրէնութեան, որ միշտ կարող է ետ տալ և աւելի ազէկ միս բերել տալ. զի քաղաքապետութեան պաշտօնէին ցոյց տրուելուն պէս, ան արտօնուած է պատկանեալ պաշտօնէին դիտողութիւն ընելու և թարմ միս բերել տալու: Ինչո՞ւ խոհարարն իմաց չէ տուեր:» փոխ-տնօրէնին այս բացատրութիւնն հաւանական թուեցաւ մեզ, և երբ քննութիւնը քիչ մը յառաջ տանելով դարձեալ ներքին պաշտօնեաներէն ստուգեցինք թէ այն մէկ ոչխար առջի օրուընէ արդէն Հիւանդանոցը կ'գտնուէր և խոհանոցին մէջ հոտեր է, հասկցանք որ թերութիւնը խոհարարին քովն է: 100էն 15 զեղչի կանոնով, իրաւ է որ թէ՛ մսին և թէ հացին քանակութիւնը պակաս է ժամանակէ մ'ի վեր, և մատակարարները նաեւ գէշ միս տալուն մէջ շահ կ'տեսնեն: Բայց Հաստատութիւնն երբեք պարտաւոր չէ հոտած միս ընդունելու:

Որովհետեւ իրիկուան կերակուրներն եփուած էին, ուզեցինք համը նայիլ: Եփուած էին պամեայով միս, և խաշածու (խաշլամա): Արդէն խոշոր կաթսաներուն կափարիչը բացուած ժամանակ գանելանք եկաւ վրանիս. կրնայի՞նք ճաշակել. Եփուած միսն այնպիսի չէկ գոյն մը առած էր որ իր վիճակն հեռուէն կ'մատնէր, և աչքին վկայութիւնը ռունգին վկայութեան պէտք չէր թողուր: Քանի որ ստիպուած էր աւելի կամ նուազ հոտած միս եփել, «վարպետ»ը գո՛նէ չէ՞ր կրնար սոխով, աղաղերով և ուրիշ համեմներով տարբեր կերակուր մ'եփել, օրինակի համար [illegible], ինչպէս երկրորդ կարգի ճաշարաններու վարպետները քաջ գիտեն եփել, որպէս զի մսին գոնէ հոտը չզգայ,—և ցորչափ հոտը չզգայ, մարսողութիւնը չի դժուարանար: Հետաքրքրուեցանք տեսնել այն տեղն ուր միսը կ'պահուի, և խոհարարը մեզ ցոյց տուաւ այնպիսի անկիւն մը ուր հով չի դպիր, և ուր եթէ զինք ալ կապէին, 24 ժամէն կ'հոտէր: Խոհարանի հոյակապ շէնքն ունի սակայն տեղեր ուր շարունակ հովի հոսանք կ'բանի, և զարմանք յայտնեցինք որ գէթ ամառը միսն այնպիսի զով տեղեր կախելու խելքը չէ ունեցեր: Մեր տեսած միսերուն ամենքն ալ էգ էին, բայց ասիկա պատճառ մը չէր որ նաեւ հոտած ըլլային, եթէ հոտելիք տեղ մը պահուած չըլլային: Բաց աստի, Հաստատութիւնն ընտիր կովեր ունի, և, խօսքը մէջերնիս, եթէ Պատ. Հոգաբարձութիւնն այն կովերէն մին խոհանոցը կապէր փոխանակ արդի խոհարարապետին, կերակուրներն աւելի համով կրնային եփուիլ: Կովերն օրական 70-80 օխա կաթ կուտան: Այս կաթով ամէն օր թարմ մածուն կ'կապուի: Բայց խոհարար վարպետին կիրակի կապած մածունը թթուած էր: Մ՛ե՞ղք կաթին, մ՛ե՞ղք կովերուն, ըսինք: Ահագին կաթսայի մը մէջ տեսանք պաղելու համար լեցուած կաթն, որով նոր մածուն պիտի շինուէր, բայց Հիւանդանոցին 950 պատսպարեալներէն աւելի շատուոր ճանճեր արդէն կ'ճաշակէին կաթն, ամէն տեսակ միկրոբներ անոր մէջ բերելով՝ միկրոբներով ընդապէս այնքան լեցուն յարկերէն: Վարպետը խելք չէ ըրեր գոնէ բարակ շղարշ մը ծածկել եփուած կաթին վրայ:

Որ մէկն ըսենք:—Քանի մը տարի առաջ ալ այցելեցինք խոհանոցն, և շատ աւելի բարեկարգ վիճակի մէջ գտանք: Կերակուրները ճաշակեցինք, և հաստատեցինք որ լաւ տան մը պարզ կերակուրներէն տարբերութիւն չունէին ըստ: Լսեցինք որ հին խոհարարն ուրիշ տեսակ յանցանքներու համար պաշտօնանկ եղեր է, և տեղն բերուեր է այս արարածն, որ խօսք չի հասկնար, բայց հաւանօրէն շատ աւելի պակաս թոշակով կ'շատանայ: Տարակոյս չունինք որ շատ չանցած Հիւանդանոցը դարձեալ պիտի ունենայ շնորհքով խոհարարապետ մը:

Իրիկունը Ս. Յակոբ գացեր էինք, և ծովեզրը նստած, տնօրէն Ամատունի էֆ.ին և դաստուներուն հետ կ'խօսակցէինք որբերուն վրայ և Որբանոցի շէնքին անյարմարութիւններուն վրայ, (զորս եռքը պիտի յիշենք,) երբ սպասաւոր մը եկաւ իմացուց թէ իրիկուան կերակուրներն եկած են Հիւանդանոցէն: Մեծ-ն հարցուց տնօրէնին. —«Պամեայով միս և խաշլամա, ըսաւ: Բայց, էֆ., հոտած ըլլալուն համար տղաքը չեն ուզեր կոր ուտել:»— Տնօրէնը մեզ դարձաւ և սպասաւորին չհասկցած մէկ լեզուով բացատրեց որ շատ բան վարժութեան խնդիր է, նոյն իսկ միսը քիչ մը ծանրցած վիճակի մէջ ուտելն, և տղաքը մեծերէն տրուած օրինակին կ'նային: Հրամայեց որ կերակուրներէն նմոյշ բերուի: Միայն տնօրէնը գտնուեցաւ որ զանոնք ուտելի հաշակեց . . . (պաշտօնապէս): Ա՛լ չենք գիտեր թէ կերակուրները կերուեցա՞ն, թէ ոչ՝ պաշտօնեաները, դաստուները, դարձեալ ձիթապտուղով և հացով շատացան, ինչպէս առջի իրիկունն ըրեր էին՝ դդումով մսին համար:

Ոմանք կ'կարծեն թէ երբ Հիւանդանոցի բարձրագոյն պաշտօնեայք կերակուրները շատ անմարսելի գտնեն, կ'գոհանան իրենց հաշւոյն եփել տալով հիւանդներուն համար պահուած կողերի կամ խորովածի կտորներէն: Ասիկա հաւանօրէն բամբասանք է, կամ գոնէ մեք անանկ բան չտեսանք. որովհետեւ իրիկուան ճաշէն չսպասեցինք: Աւելի կ'հաւատանք այն դաստուին խոստովանութեան որ կ'ըսէր թէ ինք չի գանգատիր, անձնասէր չկարծուելու համար, և ձիթապտուղով կամ պանիրով կ'շատանայ: Բայց հիւանդնե՞րն: Ի՞նչ դեղ կ'գործէ, երբ ո՛չ իսկ առողջները կրնան ուտել տրուած կերակուրները:

Կ'յիշենք որ անգամ մ'ալ Հիւանդանոցի կերակուրներուն համար շատ գանգատ կար: Թնիկին մէկն ամէնէն աւելի... ուշադրաւ կերակուրէն պնակի մը մէջ դնել տալով Խասգեղ, Չըգմալըն, Ներսէս Պատրիարքին տունը կ'տանի, և կ'խնդրէ Ն. Սրբազնութենէն որ ճաշակէ: Ըստ մեզ, հիմա քանի մը պնակ մէկէն պէտք է պատրաստել, մին Բերա, Յովհան Ոսկեբերանի փողոցը, Տ. Մաղաքիա Ս. Պատրիարք Հօր տունը ղրկելու և միւսն ալ Բինեթօ խան Հոգաբարձութեան ատենապետ էֆ.ին գրասենեակը տանելու համար. զի երկուքն ալ խօսք հասկցող մարդիկ են: Դարմանը շուտ կ'գտնուի այն ատեն, որովհետեւ չդարմանուելիք ցեղծում մը չէ այս, բարեխառնաբար:

ՆԵՐՄԱՆ ՔԱՂԱՔԻՆ ԱՌՈՂՋՈՒԹԻՒՆԸ

Բ.

Քաղաքին մէջ կան մէկ քանի հնութիւններ, որ կ'մրցին դեռ իր լուրթ նորութեանց հետ: Իր 700,000 մատեան ամփոփող հին մատենադարանին բեկորները սակայն կ'նիրհեն՝ հին քաղաքին հիմանց ու մրմունջներուն հետ՝ խորին յաւիտենական ծփանաց ներքեւ. Նոր մատենադարանն ունի ընդ ամէնը 10—12,000 գիրք, զորս երբեմն կ'անհանգստէ առ առաւելն երեք չորս բրոֆէսէօր ու երիտասարդ ուսանող՝ փոխանակ հինաւուրց փիլիսոփաներու այն յոգնախումբ կաճառին, որ արեւելքի իմաստութեան վերջին աւանդապահն ու պլատոնեան փիլիսոփայութեան նորոգողն եղաւ:

Իր հռչակաւոր բաղնիքներն ու հրաշակերտ յիշատակարաններն ալ մեծ մասով անյայտ եղած են, և քաղաքին փառքը կ'կայանայ արդ լայնատարր վաճառականութեան մը մէջ, որ հոն կ'ձգէ ձեռներէց եւրոպացիներ ու ճարպիկ ասիացիներ: Բրինձի, ցորենի, բամպակի, ծխախոտի և ամէն տեսակ ըմպելիքի վրայ կ'ըլլան հոն մեծ գործառնութիւններ: Պորարտ ճոխութեան հանդէպ աղքատութիւն դժպհի, աւանդական երկիւղածութեան դիմաց համարձակ ապստամբութիւն և ցանցառ լրջութեանց քովիկն յորդ ու անխորհուրդ ցնծութիւն՝ կը կազմեն բնակիչներուն ներկայ վիճակը: Հոն աղքատը կ'ապրի ցերեկն երկերուն հովանիի մը պէս և հարուստը կ'վայելէ գիշերը կեանք մը արեւափառ:

* * Հայերուն համար ալ ունեցած է Ներման քաղաքն ոսկեդար մը անձնման, ինչպէս նաեւ մօտաւոր մայրաքաղաքն, որ ունի իբր անդրաջրհեղեղեան հնութիւն և պատմութիւն մը՝ աղբիւր պատմութեանց:

Այդ ոսկեդար, ամէն ոսկեդարներու պէս ունեցած է իր պղնձի, երկաթի ու վառագոյն յաջորդները: Իբր աղքատաւարիչ, իբր կուսակալ, իբրեւ սեղանաւոր, արուեստագէտ ու բանուոր անդամ՝ հայերը ժամանակով դիզած են հոն առասպելական հարստութիւններ, որով անցուցած են Եդեմեան օրեր: Մաղկած են հոն, մանաւանդ Ջմիւռնիայի գաղութ ջնջելէն, խոշոր բարերարներ, որ ճարտարութեան և առատութեան մասին գլած Պոլսի անգամ բարերարներն. և արդ անցած կ'թուին այդ բարեբաստ օրերը:

* * Այսպիսի բարերարներու արդիւնք է՝ քաղաքին գեղեցիկ եկեղեցիներուն մէջ՝ հայերուն սիրուն կոթիկ եկեղեցին ալ, որ սակայն արեւելակողմին թերուչք նայելուն նորօրինակ պատճառով ներշնչած ըլլալու է՝ շատ այցողներու՝ տեսակ մը թերահաւատութիւն ալ, որով փորձուեցաւ եւ. եւ. Բարերարներու հանգստոցը փառաւորուած է՝ հոն եկեղեցիին քովիկն, ուր արուեստական ոլասիսի մը մէջ կ'մահաբերի իրենց հոգին՝ թառած մշտնջենաւորած բուրգերու և վիմատառեալ երախտագէտ զով շիրմատանի մը մէջ, ուր հանգչելն անմահանալ է:

* * Եկեղեցատունն և դպրոցն ալ՝ կալուածք ու գիտնաբար շինուած նոյն բարերարներուն և ուրիշ բարեսէրներու յաջորդական նուէրներով՝ կ'հսկեն եկեղեցիին վրայ 50-60,000 կանգուն անտառախիտ պարարտ հողի մը կեդրոնէն: Եկեղեցատունը դարձած է վերջին ատեններ գաղթականներուն մատակարարական կեդրոն մը, և շատ ալ անշքացած է իր հին վայելչութենէն. իսկ դպրոցն առած է միջակ այլ կանոնաւոր գնացք մը, ուր մանկապարտէզ և ուսումնարան՝ բաւականապէս լաւ թոշակաւորեալ դաստուներով՝ սկսած են բողբոջել եւրոպական նոր անկուածի մը վրայ՝ քիչ մը արուեստակեալ ոճով:

* * Գաղթականներուն համար կազմուած է Յանձնաժողով մը տեղացի ու եկ երիտասարդներէ ու բժիշկներէ՝ հոգածու ատենադպրի մը և փորձառու ատենապետի մը հսկողութեան ներքեւ: Իրենց բազմագէմ գործունէութիւնը բաւական առարկայ եղաւ կարգ մը օտարինաւէներու քննադատութեանց, այլ Բարձր. Ատենապետին համեստ ըլլալու հզօր գրգիռն արիացուց իրենց երիտասարդական եռանդն (գժգժելով հանդերձ այդ արդա՞ր թէ անարդար քննադատութեանց համար) իրարու նախանձընդդէմ մաքառումով գործելու գործեր՝ լաւ ըստ դիտաւորութեան այլ ոչ ըստ արդեան:

Ապրիլ ամսուն էր կարծեմ, եղաւ 800է աւելի անգլ. ոսկիի հանգանակութիւն մը ի նպաստ կարօտեալներուն՝ նախաձեռնութեամբ երկու մեծ անձնաւորութեանց և քանի մը բարեսէր պէյերու: Լսեցի ալ քանի մը արտաքին անձերէ՝ թէ այդ դրամին մէկ կարեւոր մասը գործածուեր է աննկատեալ նպատակի մը, եկեղեցիին կալուածներուն շինութեան. մեղքն ըստ ներուն կամ տնօրինողներուն վիզը:

* * Նժդեհներու չքաւոր այդ հոսանքը բացած է եկեղեցիին քովիկը վէրք մը բաւական խորունկ՝ կրնանք ըսել՝ մինչեւ ցարդ նեխած վէրք մը, զոր երկար ատեն փորձեցին դարմանել փորձ ու անփորձ ձեռքեր: Հոն բունած կլոր թշուառութիւնն՝ հակառակ մասնական և հանրական ջանքերու՝ կեդրոնախոյս զօրութեամբ մը կը դառնայ ու կ'դառնայ տեսակ մը կեննուռի վրայ՝ նոթութենէ յանօթութիւն, անօթութենէ ի խօթութիւն և անուր հիւանդարան, որ ափ յափոյ յարդարուած է ափ յափոյ վարուած կեանքի մը արկածեալներուն իբրեւ վերջին սփոփարան: Անգիտակից խեղճերու և՝ ըսենք՝ այդ հանգամանքով իսկ այդ երանելիներուն թիւը կ'հասնի 7-800ի: Հոն եկեղեցիին քովիկն և այլուր վարձուած մեծկակ խանի մը մէջ խճողուած են իրենց խոհանոցներով, լուացարաններով, սրճարաններով, եւն. հայաձեւով չշինուած պարագաներ ու եկեղեցատունին նկուղներն ստէպ կ'արձագանգեն հեքերուն բողոքի, ցուցի և մերթ խինդի վանկերը՝ ճենճերոտ յատակներէ անխառնութեանց ամպերը թռչելով:

* * Տաճկահայ ու ռուսահայ գաղթականներու վաճառական արուեստագէտ ու խելօք մասը՝ գտած է հոն իրեն վայելուչ զբաղումները. փորձ մարդիկ՝ դժբախտաբար նուազ թիւով և հանրային գործերէ հեռու: Միւս մաս մը՝ անտիպական և յախուռն, անզբաղ կամ այլազբաղ՝ կ'հոսեցնէ իր ոսկի ժամերը քաղաքին հուր զբօսանքներուն և խաղի սեղաններուն վրայ: Կան ատոնց մէջ անանկներ, որ «ես ալ գտնուիմ»ի սնափառութեամբ օգուտ կ'քաղեն ամէն գո՛յն առիթներէ, կ'յաճախեն տեղուանք ուր «քիչ թըշուառութիւն չէ տեսնելն ալ տեսնուիլն ալ»: Շա՛տ բան ներած է Ներման քաղաքը մեր թիթեռնիկ երիտասարդներուն, որ գեհեանի մէջ անգամ ծաղիկ և յոյս որոնելու չափ յուսահատած են. Իրե՞ւ ներէր նաեւ խստակրօն դէտի մը ներկայութիւնն ալ, որ յանձն առաւ հոն բուական անարգանք ու հալածանք ալ ի կարգ հրաւիրելու համար իր նժդեհակիցները:

* * Եկեղեցիին գործնական վարչութիւնն յանձնուած է փառազարդ ու ընկերական Հ. Սուրբի մը, որուն պարգեւած ալ է երկինք Կարապետ Պատրիարքի ձայնն հզօր՝ փողի չափ, սուր՝ որոտումի նման ու անակնկալ՝ մահու բօթի պէս, հսկողականն ու մատակարարականն յանձնուած է եռանդուն վարդապետի մը և իմաստուն քահանայի մը, որ շատ մօտէն ու կենակցաբար կ'վարեն աղքատացեալներուն առօրեան, և տեսականն ալ Պոլսեցի ասպիճանաւոր վարդապետի մը, որ հիւանդութեան պատճառով մնացած է և կ'անցունէ ծովեզրին հասած ալեկոծեալի մը կեանքը:

Վերի քաղաքին Պոլսեցի միւս ասպիճանաւորի մը տեղապահական ընտրութիւնը տուած էր մեր Գեր. վարդապետներուն գործունէութեան աւելի չափաւոր ուղղութիւն մը՝ մինչ մեք հրաժեշտ տալու վրայ էինք իրենց:

* * Հինգ վեց եւրոպական ու տեղական օրագիրներու վրայ՝ հրատարակը կ'երեւին այնքան հայերէն թերթեր ալ: Վերջին ատեններ հրատարակուիլ սկսած է ընիկ հայերէն տպագիր թերթ մ'ալ՝ վարժ ու ճապուկ գրիչներէ խմբագրուած, համեմելու համար միւս ձեռնագիր թերթի մը լրութիւնն, որուն ներուած էր՝ տեսակ մը դիցաբանական ուղղագրութեամբ՝ զգեցունել հայերէն բառերուն նոր կեանք:

* * Առեղծուած մը պիտի հիւսէի, թերեւս յայտնութիւն մը կարկատէի, ո՛ ընթերցող: Ներման մակագրին տակ ներուի՝ թող ինծի ալ այս անհաւատարմութիւնս, ներուի մանաւանդ՝ քիչ մը հիւթէս չըլլալով՝ տալ հոս հեռուէն Ներման քաղաքին սիրտէս եկած վերջին ողջոյնը:

Աս՝ ճակատագիրով մը անցուցի հոն խառն ու զառն օրեր: Եթէ ՉԸԼԼԱյին հոն այն խաղաղական տաճարներն, ուր երբեմն հրեշտակի անդորրներ կ'կայլակեն դառնացեալներուն սիրտն, եթէ ՉԸԼԼԱյին հոն իմ ներանձն զբաղումներս ու այն սակաւաթիւ համազգի և օտարազգի գիտուն բարեկամներն, որոց երկու բառը գիշերներ կ'լուսացունէ և կ'թեթեւցունէ լեռան չափ ծանրութիւններ, եթէ չըլլային հոն համեստ գրատուն մը և մէկ ծգող յիշատակարաններ՝ որ կ'մնացունեն ներկան, և ընտիր խումբ մը մտերիմներու, որոց մտախաղերուն մէջ կրնաս հանգչեցունել միտքդ խռովանդէչ յոգնութենէդ, բաղդը պիտի ունենայիր չանսնելու այս կարկատուն առեղծուածը, Ներման քաղաքն ինծի համար պիտի ըլլար քաղաք թաղման, և իմաստուն բարեկամներս ալ չպիտի ստիպուէին շատաւ գունիլ թերեւս՝ տաղտկալի այս պատառներուս վրայ, ուր ստէպ այլ ոչ երբէք կամաւ մոլորեցայ:

Յ. Գ. ՄԸՐՄԸՐԵԱՆ

ԱԶԳ. ԳՈՐԾԵՐՆ ՅԻՆԳԵՍԻԱ
(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲՈՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի·)

ՈՒՐՖԱ, 24 Յունիս 97.

Մանչերու և Աղջկանց Բարձր. եւ Տարր. Նախակրթարանաց հարցաքննութիւնք կատարուեցան հետզհետէ և ըստ գնահատման ներկայից, գոհացուցիչ դատուեցաւ կրթական աշխատութեանց արդիւնքը: Առաջ. Տեղապահն Նախագահեց Բ. Նախակրթարանի հարցաքննութեանց և պատշաճ բանախօսութեամբ մը օրհնեց ու քաջալերեց կրթական գործին աշխատողներն ու ատենողները: Տ. Խորէն Սրբազան՝ թէեւ հրաւիրեալ՝ սխալութեան պատճառաւ չկրնալով անձամբ ներկայ գտնուիլ, հաճած էր մասնաւոր նամակաւ մը իր քաջալերականը ղրկել: Ներկայից մէջ կ'գտնուէին 4 քահանայ հարք, 3 Հայ-Բողոքական Բարոյինչք (Պատ. Մկրտիչ Գնձեան, Պատ. Մանուկ, Պատ. Գէորգ) Մր. Էքարթ, Օրիորդ Գ. Շաթըգ, Զէմպըրս, Փաթրունքի, անդամք երկու համարիւն ժողովրդեան ժողովոց եւն. եւն.

* * Երբ դպրոցական գործոց վրայ կ'խօսինք՝ յիշենք անցողակի թէ մեր կիրակնօրեայ վարժարանք կանոնաւորութեամբ կ'շարունակուին, որոց դասատուները մօտերս երկիցս իր ներկայութեան ընդունելով Տ. Անանիա Տեղապահ հայրն՝ օրհնեց եւ խրախուսեց զանոնք և 400 աշակերտաց դասարաններն անձամբ պտտելով, գործաւոր աշակերտները յորդորեց անվհատ շարունակել իրենց սկսած գովելի ու օգտակար ընթացքը:

* * Ս. Սարգսի Վանքին մէջ հաստատելի Որբանոցին Հոգաբարձութիւնը կազմուեցաւ: Անդամք են՝ Տ. Խաչեր քհյ. Սահակեան, Յակոբ էֆ. Քիլօղլուեան և Կարապետ էֆ. Իմրզեան. ասոնց Նախագահութիւնն Ազգ. Պատրիարքարանի կողմէ յանձնուած է Տ. Խորէն Սրբազանի որոյ բնակութիւնն արդէն հաստատուած կայ Վանքին մէջ: Առաջ. Տեղապահ Հայրն եւ Ազգ. Ժողովներն ամէն կարելի դիւրութիւն խոստացած են սոյն օգտաւէտ հաստատութեան: Նկատելով որ Նախապատրաստական պէտքերու համար բաւական գումարի մը կ'կարօտի Որբանոցին բացումը, Գաւառ. Խառն Ժողովը առ այժմ կրցաւ միայն 10 որբերու տարեկան ծախքն ալ ստանձնել որ միանալով կեդրոնէն խոստացեալ նիւթական նպաստին հետ՝ Որբանոցը պիտի պատսպարէ 40 որբ: Պատսպարելի 40 որբերն արդէն ընտրուած պատրաստ են, և ուրիշ շատ մը ներկայացող որբեր մերժուած են ակամայ: Արդէն յիշած ենք, Ս. Սարգսի Վանքը կորուսած իր երբեմնի հողային հարստութիւնն, ինքնին զուրկ կ'գտնուի դրամական դիւրութիւններէ:

* * Ի Կ. Պոլիս Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցի Արհեստարան-Որբանոցը ղրկուելիք 10 որբերը վաղուցէն պատրաստ են. անցագրերու ստացման համար արդէն դիմումներ եղած են. ու դեռ առնուած չեն. մեկնելու համար՝ անոնց կ'սպասուի:

* * Ազգ. Պատրիարքարանը թէեւ արդէն յանձնարարած էր վճա-

կէս մանչ ու աղջիկ 15 որդեգիրցու որբեր հաւաքել և ի Կ. Պոլիս ղրկել. բայց հակառակ ամենայն յորդորանաց ո՛չ քաղաքիս և ո՛չ Թեմերու ազգայինք ուզեցին աչքէ հեռու տեղեր ղրկել իրենց որբերը. մինչ տեղւոյս վրայ գտնուած մանաւանդ մեր վանական Որբանոցին համար սիրայօժար կ'ուզեն տալ, բայց հոն ալ ինչպէս յիշեցինք, 40 է աւելի որք չի կրնար ընդունուիլ։

*** Տեղւոյս օտար մարդասիրաց ձեռամբ խնամուած որբերը (մանչ ու աղջիկ) երկու որոշ մասերու բաժնուեցան։ Երկու Որբանոց՝ մին մանչերու եւ միւսն աղջկանց՝ կ'հիւան ուղղակի Միս Գ. Շաթըգի հսկողութեան տակ, որ զառաջինն ձեռնարկած էր որբեր հաւաքելու. և նոյն կերպով երկու Որբանոցներ եւս՝ Գերմանացի մարդասիրաց կողմէ հոս եկած Մ.Մ. Էքարթի, Ֆալչէռի և Միս Փամթոնէքի հսկողութեան տակ դրուեցան։ Անգլօ-Ամերիկեան և գերմանական Որբանոցներու այս երկու Վարչութիւնք եւս տակաւին կ'ջանան աւելցնել իրենց որբերու թիւը։ Գերմանական Որբանոցին խնամածուներուն վրայ այս անգամ աւելցաւ Տոքթորուհի մը, Միս Ցուրչէլ Զուիցերիացին, որ 3—4 օր առաջ հոս ժամանեց, և որուն ներկայութիւնը կ'հաւատանք որ օգտակար պիտի ըլլայ այս բժշկազուրկ քաղաքին մէջ։

*** Միս Գ. Շաթըգ արդէն հաստատած էր կօշկակարութեան, կապերտագործի, գորգաչինութեան եւ ուրիշ զանազան ձեռարհեստի գործեր՝ որբերու կամ այրիներու ուսման կամ շահածութեան համար։ Կ'իմանանք որ այս անգամ ալ կ'աշխատի բանալ Պոլսական Եւրոպայի պատրաստութեան գործատեղի մը, որբերու ուսման համար։ Այդ արհեստը շահաբեր է այս կողմեր։ Գերմանական Որբանոցի վարչութիւնն ինքն եւս որոշած է բանալ կապերտագործութեան ճիւղ մը, որուն համար արդէն մթերած է հարկ եղած բուրդը։

*** Օրհնութեանց արժանի են անշուշտ օտար մարդասիրաց այս խաւարակուռ գաւառին մէջ ի գործ դրած կամ դնելիք շահեկան ձեռնարկները, բայց տակաւին առկախ հիացած մէկ կէտ՝ — որբերու Հայ. Եկեղեցւոյ դաւանութեանց ուսման խնդիրն — ա՛յսքան ուղիղ ծառայութիւնները տակաւին վերապահուածով գնահատելու հարկին տակ կ'թողու երախտագէտ սրտերը։ Հոս, արդարութեան պարտք է խոստովանիլ, որոց Ազգ. լեզուի ուսման գործը՝ տեղական համերաշխ վարժարանաց մէջ և մայրենի եկեղեցի երթեւեկելը՝ շնորհիւ Միս Գ. Շաթըգի բարեհաճութեան, կարգադրուած պարագաներ են. կը միայն մնայ կրօնի ուսուցման գործն, այն ալ՝ ինչպէս կ'հասկցուի այս առթիւ տեղի ունեցած բանակցութիւններէն՝ Թոյլատու հրահանգի մը կ'կարօտի Պոլսական (Պայպլ-Հաուզի) կեդրոնէն։

*** Օտար մարդասիրաց կողմէ տեղւոյս կարօտելոց բաշխուած Նպաստ եւս դադրած է քանի մը շաբաթէ ի վեր։

*** Հալէպի նահանգին Դատական Քննիչ Հիւսէյին Հիւսնի պէյ եւ օգնական Մարգարեան Յովհաննէս էֆ. հոս կ'գրադին քանի մը շաբաթէ ի վեր։

*** Ժամանակէ մ'ի վեր քաղաքիս մէջ ամուր կ'բռնուի ցորենին գինը։ Ասոր պատճառը մարախէն աւելի, որ բաւական վնաս պատճառեց այս ու այն կողմ, Մարտինի և Մուսուլի կողմերէն եկած խնդրանքն են, գլխաւորապէս իբրեւ հետեւութիւն Հնդկաստանի սովին, որոյ պատճառաւ կ'ըսուի թէ արմտեաց գինը վեր կ'բռնուին Պաղտատի կողմերը. Գ. Կ. Ո.

ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԳՈՐԾԵՐՆ Ի ՄԱԼԿԱՐԱ

(ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի.)

ՄԱԼԿԱՐԱ, 3/15 Յուլիս 97.

Յունիսի սկիզբներն, այս տարուան տասանորդի տուրքը ծախելու համար հոս եկաւ Ռոդոսթոյի կառավարիչն և անմիջապէս գործի ձեռնարկելով՝ նախորդ տարիներէ աւելի բարձր գինով սկսան ծախուիլ գիւղերը։ Կառավարիչ փոխան այցելեց քաղաքիս վարժարաններն ու քաջալերեց աշակերտներն և ուսուցիչները։

—Այս տարի նախորդ տարիներէ աւելի բարձր գիներով կ'ծախուին գիւղերն, բայց այս բանը կառավարիչին ներկայութիւնէն զատ ուրիշ կարեւոր տնտեսական պատճառներ ալ ունի։ Այս տարուան հունձքը նմանը չտեսնուած կերպով առատ երեւոյթ մ'ունէր սկիզբներն, երբ տակաւին չարունակական անձրեւներուն գործած վնասն երեւան եկած չէր։ Բայց երբ գործաւորն իր ցանքերն հնձելով ու ծեծելով, տեսաւ թէ իր մեծ յոյսերն ի դերեւ ելնելու վրայ են, այն ատեն՝ ամէն դասակարգին համար ալ՝ զգալի եղաւ դարձեալ ապագայ ոչ այնչափ նպաստաւոր տնտեսական պայմաններն ու՝ անգործութեան վախէն՝ ժողովուրդն ինքզինքը դժբախտութեան տուաւ, այնպէս որ մէկ քանի գիւղեր իրենց իրական արժէքէն ալ աւելի գինով ծախուեցան։ Բերքերու մէջ ամէնէն աւելի վնասուողը ցորենն է. միւս արմտիք բաղդատաբար լաւ են ու անոնցմէ եգիպտացորենն ու թուզնակերն առատ համարուելու չափ լաւ կ'երեւան հիմակուհիմա։ Սակայն՝ ցորենի վնասուելուն հակառակ՝ հրապարակի վրայ այդ բերքին գնոյն ապագայ բարձրացումի հաւանականութիւնը՝ պզտիկ մխիթարութիւն մը կրնայ համարուիլ։ Միւս արմտիքներն աւելի անկումի հակամիտութիւն ունին։

—Քաղաքիս մէջ Հայ պաշտօնեայ մ'ալ ունեցանք։ Մանասըրրի կուսակալութեան Մէֆրէշէ Ռէ-լ-ֆիէէի տնօրէնի օգնական Կարապետ էֆ. Խարաչեան՝ որ բարձրագոյն հրամանաւ Գայմագամի օգնական անուանուած էր, յունիսի վերջերը քաղաքս հասնելով իր պաշտօնի գլուխն անցաւ։ Հայ պաշտօնեայի մը ներկայութիւնը մեծ գոհունակութիւն պատճառած է տեղւոյս հայ հասարակութեան։

Յունիս 27ին հոս մեր վարժարաններու հարցաքննութիւններն սկսան ու պիտի տեւեն մինչեւ յուլիս 13։ Այս տարի ամէն տարուան սովորութիւններէն չեղուած մի կայ սակայն։ Ամէն տարի հարցաքննութիւնները կատարելու համար մասնախումբ մը կ'ընտրուէր և ժողովրդական բաւական ատեւար մէկ մասին մասնաւոր հրաւիրագրեր կ'ղրկուէին՝ հարցաքննութեանց ներկայ գտնուելու համար։ Այս անգամ քննիչ յանձնախումբ չկայ, հետեւաբար քննութեանց ներկայ եղողներէն ոչ ոք իրաւունք ունի աշակերտներուն բան հարցունելու. ու մասնաւորներու ալ հրաւիրագրեր չկան. չենք գիտեր ինչո՛ւ։ Քննութիւններու արդիւնքի մասին հիմակ յայտնուած կարծիք մը կանխակալ պիտի ըլլար. ուստի անոնց մասին վերջը։

ՊԱՏԵՐԱԶՄ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՌՈՒՍԻՈՅ Զարը խիստ մտերմական հեռագիր մը ուղղեց Վեհ. Սուլթանին։

ԴԵՍՊԱՆԱԽՈՐՀՈՒՐԴ. — Արտաքին գործոց նախարար Թէվֆիք փաշա շաբաթ օրը Կայս. Պալատ գտնուելուն համար, Թոփհանէի մէջ գումարում տեղի չունեցաւ։ Դեսպանք հաւաքուեցան ի Բերա աւստրեան դեսպանատան մէջ։ Միջօրէին Թէվֆիք փաշա գնաց աւստրեան դեսպանատունը. Նիստը տեւեց մինչեւ կէսօրէն $1\frac{3}{4}$ ժամ յետոյ։

—Դեսպանք երէկ առտու նորէն գումարուեցան աւստրեան դեսպանատան մէջ ի Պէօյիւքտէրէ։

ԲԱՐԻԶԻ օսմ. դեսպան Միւնիր պէյ օրուան խնդրոց վրայ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Մ. Հանոթոյի հետ։

—Դիւանագիտական շրջանակներու մէջ կ'ըսուի թէ Կրետէի գործերուն համար բանակցութիւնք կ'կատարուին Բարիզի և Լոնտոնի դահլիճներուն միջեւ։

ՏՈՄՈՒՔՈՅԻ մէջ Մուզէրեան հրացանով զինեալ 7րդ զօրաբաժին մը եւս կազմուեցաւ ու մարզանքներ կ'կատարէ։

ՀԷՐԷՔԷԻ գործարանին բոլոր արտադրութեանց մէկ նմոյշը՝ կայս. հրամանաւ՝ պիտի զետեղուի Բարեգործական Պազարին մէջ՝ մասնաւոր տեղ մը։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ նախարարաց խորհուրդն որոշեց զէնքի տակ գտնուող զօրաց մեծ մասամբ արձակուրդ տալ. այս կերպով հելլէն կառավարութիւնը կ'համակերպի Տէրութեանց առաջարկին, որ է ցրուել պահեստի մէկ մասը։

—Եշ. նախարարք գումարում ունեցեր են որ չորս ժամ տեւեր է։

ՌՈՒՍԱԿԱՆ Նէֆօլ Ա. զրահաւորին հրամատարն ուրբաթ սեղան մը տուաւ ի պատիւ Յունաստանի արտաքին գործոց նախարար Մ. Սքուլուտիսի։

ԼԱՐԻՍԱՅԷ կ'հեռագրեն թէ Բ. զօրաբանակին վաշտերն անկից ճամբայ ելնելու կ'պատրաստուին։ Էլլէտէրէի պահեստի վաշտը Վոլօ գացեր է։

ԱԹԷՆՔԻ լրագիրք յուլիս 3/15 թըռով կ'ծանուցանեն թէ Վոլոյի Նախորդ քաղաքապետին որդի եւ ի Բէլինի հարուստ կալուածատէր Մ. Քաչվէղի ձերբակալուեր է Վոլոյէ մեկնած պահուն։ Էտհէմ փաշա հրաման հաներ է որ մեկնող Հելլէնք տասն օրէն վերադառնալու երաշխաւոր պէտք է տան։

ԱՆԳԼԻՈՅ նախարարաց խորհուրդն անցեալ Եշ. յատկապէս հրաւիրուած էր Լ. Սալզպըրիի կողմէ, որոշելու համար Անգլիոյ ընթացք՝ հելլենական խնդրոյն նոր երեւոյթին առջեւ։ Իր պաշտօնակիցք ա՛յնչափ մեծ վստահութիւն ունին Լ. Սալզպըրիի քաղաքագիտութեան վրայ, որ վճռական վայրկեաններու մէջ միայն Նախարարաց խորհուրդ կ'գումարի։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ համոզուեր է որ Տէրութեանց իրեն նկատմամբ այսքան զաղջօրէն վարուելուն պատճառն է օտար առնիքիքատէրներուն հակակրութիւնն հելլէն կառավարութեան դէմ։ Թէպէտ մինչեւ ցարդ Յունաստան կը պնդէր որ հին պարտքը պատերազմական տուգանքի նոր փոխառութեան հետ չխառնուի, բայց յուսալով օտար կառավարութեանց համակրանքը շահիլ, Մ. Րալլիի դահլիճը դիմումներ ըրեր է անցեալ շաբթուն, որպէս զի օտար պահանջատէրերք կառավարութեան հետ համաձայնութեան մը գան հին պարտքին վճարման համար։ Արժեւարք պէտք եղած ապահովութիւնը ձեռք բերելէն ետքը դիւրութիւն պիտի տան Յունաստանի՝ շուտով վճարելու պատերազմական տուգանքը։

—Ըստ վերջին լրոց պատերազմական տուգանքին համար փոխառութիւն կնքելու Նպատակաւ Յունաստան կ'բանակցի սեղանաւորներու հետ։ Փոխառութեան հիմնական պայմաններն որոշուեր են։

ՎՈԼՈՅԷ կ'գրեն թէ Ֆարսալայի, Լարիսայի եւ Թրիխալայի բանտէն փախչողները թէեւ աւազակութիւն կ'ընեն, սակայն օսմ. զօրաց կողմէ կը հալածուին ու խոյս կուտան։ Քարտիցայի Գոլէնտէր գիւղի ժողովուրդն որ Նախապէս լեռները փախած էր վախէն, իրենց գիւղը դարձան։

ՀԱՆԵԱՅԻ մէջ ծովակալք խորհրդակցութիւն կատարեցին Գանտիայի և կղզւոյն ընդհանուր վիճակին վրայ։

—Իգտամ կ'հերքէ այն լուր թէ Հանեայի մէջ խռովք կռիւ մը ունեցած ըլլան անգլ. զինուորաց հետ։

ՁԻՆՈՒՈՐՔ.— Մախսուսէի Աթանա շոգենաւն երէկ Կ. Պոլիս բերաւ 248 հիւանդ զինուոր, որք իրենց ծննդավայրերը պիտի ղրկուին։

ԾՈՎԱՅԻՆ Նախարարութիւնն հրահանգ տուաւ փութացնել Մահմուտիէ զրահաւորին նորոգութիւնները։

ՃԷՎԱՏ ՓԱՇԱ.— Իգտամ կ'ըսէ թէ Բէնտիլ Փաշա շոգենաւը պատրաստուած է Ճէվատ փաշան Կրետէ տանելու համար։

ՊԷՐՈՒԹԻ մէջ ալ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ պատերազմի դաշտին վրայ ինկած զինուորականներու ընտանեաց և որբերուն նպաստ հաւաքելու։

ՀԱՆԵԱՅԻ մէջ արեւելեան 12 նահանգաց ապստամբաց պետ Քարաքաս խնդրեր է Գանտիայի հրամատար Ջէրմսայտ գնդապետէն որ անկանոն զօրաց ձեռքէն զէնքերն հաւաքուին։ Գնդապետը պատասխաներ է թէ ապստամբներն ու կամաւորներն ալ պարտին անկանոն զօրաց հետ միեւնոյն ատեն զէնընկեց ըլլալ։

ԵՈՐԿԻՈՍ Թագաւոր նամակ մը ուղղելով Զարին՝ երախտագիտութիւն յայտնեց թէ Ն. Վեհափառութիւն հաճած էր նախաձեռնութիւն ստանձնել հաշտութեան բանակցութիւնները փութացնելու։

ՁԻ.—Երէկ ալ Օտեսայէ 120 ձի բերուեցաւ ի հաշիւ օսմ. կառավարութեան։

ԹՈՒՐՔ ԼՐԱԳՐԱՑ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ՊԵՏԵՐՍՊՈՒՐԿ, 19 յուլիս.— Պետերսպուրկի դահլիճը Մեծ Տէրութեանց ոմանց առաջարկեց Ժընեւի դաշնագրութեան (*) վրայ յօդուած մը աւելցնել, որպէս զի թէ՛ Մեծ Տէրութեանց և թէ միւս Տէրութեանց միջեւ երբ պատերազմ ծագի, շահակից չեղող կողմերէ եկած կամաւորք և ոչ մէկ կողմէ ընդունուին. եթէ կամաւոր գացողներ ըլլան, իրենց երկրին մէջ քաղաքային իրաւունքներէ զրկուելով պատժուին։ Յուսալի է որ մեծ մասամբ նպաստաւոր պատասխան տրուի այս առաջարկութեան։

ԼՈՆՏՈՆ.—Օսմ. դեսպանն երկար տեսակցութիւն մը ունեցաւ Լ. Սալզպըրիի հետ։

(*). — Ժընեւի դաշնադրութիւնը կ'վերաբերի պատերազմիկ տէրութեանց իւրաքանչիւրին իրաւանց պաշտպանութեան, գերիներու և վիրաւորելոց մասին կատարելի գործառնութեանց, զէնքերու տեսակին և պատերազմի հետեւանօք ծագած խնդրոց կարգադրութեան։ Բոլոր Տէրութեանց կողմէ վաւերացած է։

ՊԵՐԼԻՆ.— Հանեայէ կ'հեռագրեն թէ ծովակալք եւ միջազգային զօրաց հրամատարք լրջօրէն կ'խորհրդակցին ապստամբաց զէնքերն հաւաքելու։ Քաղաքաց մէջ աւետոյրի ազատութիւնը պաշտպանելու համար, շուկաններու մէջ պահականոցներու թիւն աւելցաւ։

ՏՈՔԹ. ՃԷՎԱՀԻՐՃԵԱՆ

ԲԺԻՇԿ, ՎԻՐԱԲՈՅԺ, ՄԱՆԿԱԲԱՐՁ

Թէ իբրեւ Պետական հիւանդանոցներու բժիշկ եւ իբրեւ Համալսարանական բժիշկ, իր երկարամեայ փորձառութեամբ, ի վիճակի է գոհ ընելու իրեն դիմողները։ Վերաբուժութեան ու Մանկաբարձութեան մէջ ի կիր կ'առնու ամենանոր գործիքները զորս այս անգամ իրեն հետ բերած է Բարիզէ, տեղւոյն մեծ հիւանդանոցներուն մէջ անոնց գործողութիւնը մօտէն ուսումնասիրելէն ետքն, ապահովման ու մաքրութեան ամենավերջին մէթոտներն, որոց շնորհիւ Վերաբուժութեան ու Մանկաբարձութեան գործողութիւնք այնքան անվտանգ եւ ապահով կը հանդիսանան արդի Գիտութեան եւ Արուեստին առջեւ։ Ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի իր տունը, Լանկա, Թուլումպա-Մէյտանը, Թ. 128, եւ Բշ., Եշ. եւ Շբ. օրերը ժամ 4-6 Մէրճիմէքճեան դեղարանը Պանչէ-Գափու։ Իսկ Գշ. կէս օրէն ետքն աղքատ հիւանդները ձրի կ'դարմանէ Անտոն էֆ. Գալֆաեանի դեղարանին մէջ ի Լանկա։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՆԳԼԻԱ.—Հեռագիրն ինչպէս ծանոյց, Անգլիոյ Երեսփ. Ժողովը երրորդ ընթերցմամբ ընդունած է Նաւային շինութեանց օրինագիծն՝ առանց քուէարկութեան։ Օրինագիծն ի մէջ այլոց երեք միլիոն անգլ. ոսկի կ'յատկացնէ Տուվրի նաւահանգիստին պակասները լրացնելով վերածելու այնպիսի աւազանի մը, ուր քան զրահաւոր և ուրիշ փոքր նաւեր կարենան ապաստանիլ։ Նոյնպէս Հոնկ-Քոնկի նաւարանն ընդարձակել և Ճիպրալթարի առջեւ կոհակարգել շինել, որպէս զի նաւահանգիստը թէ՛ բոլորովին ապահով ըլլայ և թէ աւելի ընդարձակ։

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ կայսեր պատահած արկածին վրայ սա մանրամասնութիւնք կ'հաղորդուին։ —Հոհէնցոլլէռն նաւազք՝ դէր. տեղակալի մը հսկողութեամբ՝ զբաղած էին առագաստներու տեղերը փոխելու։ Մեծ կայմին ամէնէն վերին առագաստը շատ շուտ քակուեցաւ, փոխանակ ծանր ծանր վար առնուելու բարձրէն ուժով վար ինկաւ Նաւահամուրջին վրայ։ Հովը դէպ ի նաւին յետսակողմը մղեց առագաստն, որուն ծայրը զարնուեցաւ կայսեր ճիշդ գլխուն։ Վիլհէլմ Բ. նոյն միջոցին Նաւային սպայի թեթեւ գլխարկ մը կ'կրէր։ Առագաստին ծայր գտնուած կարճ չուան մը ուժգնապէս զարնուեցաւ կայսեր ձախ աչքին։ Վիլհէլմ Բ. անմիջապէս սրահը մտաւ հայելին նայելու։ Նախ սաստիկ ցաւ զգաց և արիւն հոսեցաւ. անմիջապէս հարկ եղած դարմաններն եղան։

ՎԻԼՀԷԼՄ կայսր ճշմարիտ նաւատորմիղով մը Ռուսիա պիտի երթայ։ Հոհէնցոլլէռնին պիտի ընկերանան առաջնակարգ չորս զրահաւոր, առաջնակարգ երկու շրջուն մարտանաւ, երկու Գ. կարգի զրահաւոր և մէկ լրաբեր մարտանաւ, ընդ ամէնը տասն նաւ։

Մ. ՆԱՀԱՆԳԱՑ արտաքին գործոց նախարարին կողմէ Լոնտոնի Միաց. Նահանգաց դեսպանին ուղղեալ հեռագիրն հրատարակուեցաւ վերջերս։ Հեռագիրը խիստ կծու լեզուաւ կ'մեղադրէ զԱնգլիա թէ 1897ին չէ ուզած դադրեցնել փոկերու որսորդութիւնը Պէհրինկի ծովուն մէջ և թէ չէ ընդունած շահակից տէրութեանց միջեւ դեսպանախորհրդոյ մը գումարումն ի պաշտպանութիւն փոկերու։ Արտաքին գործոց նախարարը մինչեւ իսկ իբրեւ անուղղամիտ կ'ամբաստանէ զԱնգլիա և կ'եզրակացնէ յայտարարելով որ եթէ երկուց երկրաց յարաբերութիւնք դժուարութեանց հանդիպին, բոլոր պատասխանատուութիւնն Անգլիոյ կ'վերաբերի։

ՄԱՐՈՔ. — Թանժէրէ կ'հեռագրեն թէ ամերիկեան վաճառատան մը պաշտօնէին խնդրոյն առթիւ Մ. Նահանգաց և Մարոքի միջեւ ծագած վէճը կարգադրուած ըլլալով, ամերիկեան երկու մարտանաւք մեկներ են Թանժէրի աւազանէն։

ՌՈՒՍ բանակն այս միջոցիս ունի 13,000 ենթասպայ, որք նորէն սպայ գրուած են. ասոնց 7000ն հետեւակաց կ'վերաբերին։ Այս վերջնոց կէսէն աւելին Ա. յանձնապետի աստիճան ունին։

ՊՈՒԼԿԱՐԻԱ.—Պատերազմական նախարարութիւնն որոշեց որ երկրորդական կամ բարձրագոյն վարժարանաց շրջանաւարտ երիտասարդք վարժարանէ ելնելնուն, զինուորական ծառայութիւն կատարեն նոյն տարւոյն նոր զինուորաց հետ։ Պահեստի սպայից ընտրելիներու քննութիւնք պիտի կատարուին յուլիս 1էն 15 եւ յունուար 15էն 30։

ՍԵՐՊԻԱ ԵՒ ՎԱՏԻԿԱՆ.— Սերպիոյ և Վատիկանի միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը Սերպիա կաթոլիկ Առաջնորդութիւն մը պիտի ունենայ, որուն թեմին մէջ պատարագը սլաւերէն պիտի մատուցուի, ինչպէս կ'ըլլայ ի Սեւ Լեռ։ Խրուաթ եպիսկոպոսներն ալ կ'աշխատին սլաւերէնը մտցնել Խըրուաթիոյ մէջ։

ԻՏԱԼԻՈՅ արտաքին գործոց նախարարը գաղտնի շրջաբերական մը ուղղեց իտալեան դիւանագիտական գործակալաց ու հիւպատոսաց, և յիշելով այն օգտակար ծառայութիւնները զորս տասն տարիէ ի վեր Ֆիօրէնցայի մէջ հաստատեալ Ազգային Ընկերութիւնը կ'մատուցանէ իտալացի կաթոլիկ միսիոնարներուն, հրաւիրեց իր ներկայացուցիչներն որ իրենց աջակցութիւնը նուիրեն անոր։ Այս Ընկերութիւն, որուն գլխաւոր նպատակն է իտալեան լեզուն ու կրթութիւնը ծաւալել օտար երկրաց մէջ և որ քաղաքական խնդիրներէ հեռի կ'կենայ, կ'ուզէ նոյն նպատակաւ հաստատել օտար ընկերութեանց պէս աւելի սերտ յարաբերութիւններ հաստատել Իտալիոյ գաղթավայրերուն հետ, որպէս զի բարոյական ու նիւթական աւելի ընդարձակ գործակցութիւն մը ստանայ և այսպէս իր գործունէութեան շրջանակը տակաւ ընդլայնէ։ Այս նպատակաւ կ'բաղձայ նաեւ ուղղակի յարաբերութիւն ունենալ իտալեան դիւանագիտական գործակալաց և հիւպատոսներու հետ։

—Իտալիոյ կառավարութիւնը նկատելով որ Ֆէրրարէ նահանգին մէջ երկրագործ գիւղացիք տակաւին չեն աշխատիր, 10000 զինուոր ղրկեց, որպէս զի չաշխատող գիւղացիք մէկ նահանգէ միւսն յարաբերութիւն չունենան։ Ֆէրրարէի մէջ համաձայնութիւն մը յուսալի կ'նկատուի։ Լոմպարտիայի մէջ ալ կ'վախցուի որ բրնձի հունձքին ժամանակ երկրագործք աշխատիլ չուզեն։

—Իտալիոյ կառավարութիւնը տասնի չափ օրինագիծեր պիտի ներկայացնէ Երեսփ. Ժողովին. ի միջի այլոց որոշուած է 10 Ֆր.ի տուրք մը հաստատել հեծանիւներու վրայ. նոյնպէս 18 միլիոն Ֆր.ի վարկ մը՝ Ճենովայի նաւահանգստին շինութեանց համար։

ՎԱՏԻԿԱՆ.— Տ. Մէրի տէլ Վալ արքեպիսկոպոսը Ս. Պապին կողմէ Քանատա ղրկուած էր, քննելու դպրոցական խնդիրն որ ժամանակէ մը ի վեր շփոթութեանց պատճառ կ'ըլլայ։ Արքեպիսկոպոսն իր պաշտօնն աւարտած ըլլալով, վերջերս Քանատայէ ճամբայ ելաւ Հռոմ դառնալու։ Իր հետ ունի գրութիւններ և տեղեկագիրներ որոնցմով Լէոն ԺԳ. պիտի կրնայ վճռաբար արձակել։ Արքեպիսկոպոսին խաղաղեցուցիչ խօսքերը հանդարտեցուցեր են Քանատացւոց գրգռեալ միտքերը։

ՊԱՏԱՎԻԱՅԷ կ'հեռագրեն թէ Աչին ծովահէններ յարձակեր են անգլ. Բէկոշոգենաւին վրայ։ Նաւապետն ու մէկ քանի նաւազներն սպաններ և տասներկու հոգի վիրաւորեր են։ Այս վերջինք հոլանտական հիւանդանոցը տարուեր են ի Սումադրա։ Ծովահէնք 90,000 Ֆր.ի գումար մը յափշտակեր են։ Հոլանտա այս տեսակ դէպքերու համար էր որ Անգլիոյ սահմանի սկսաւ հսկողութիւն կատարել այդ կողմերն և 1873ին պարտաւորեցաւ պատերազմ հրատարակել Աչինեցւոց դէմ, որք տակաւին կ'զբաղեցնեն զինք. այս աննուաճելի ցեղ մինչեւ հիմա կ'պաշտպանէ ինքզինքն և Հոլանտա ամէն տարի շատ մարդ ու ստակ կ'կորսնցնէ։

ՍՊԱՆԻԱ.— Պարսէլոնայի մէջ մսավաճառք չեն ուզեր միս ծախել քաղաքին բնակչաց. այս պատճառաւ շփոթութիւններէ կ'վախցուի։ Քաղաքապետութեան ժողովը, որ նոր կանոններ սահմանած ըլլալով պատճառ եղած է մսավաճառներու դժգոհութեան, տակաւին կարգադրութիւն մը չէ ըրած զանոնք գոհացնելու։

ՍԻԱՄԻ Թագաւորն անցեալ Եշ. Սդոքոլմ ժամանեց Բոյէգրոնէր Զոլէնտիւ ռուս զբօսանաւով և ընդունուեցաւ Օսքար Թագաւորին և իշխանաց կողմէ։

ՇՈՒԷՏԻ նաւազներու ընկերութիւնն որոշեց որ շուէտական բոլոր նաւազք յուլիս 14/26էն սկսեալ հանգիստ առնուն։ Կ'պահանջեն ամսաթոշակներն աւելցնել, օրը տասն ժամ աշխատիլ և աշխատութեան յաւելուածական ժամերուն համար վարձատրութիւն ստանալ։

ՄԱՏՐԻՏԻ մէջ յուլիս 2/14ի երեկոյեան դաշնակցային հանրապետականք տօնեցին Պաստիլի առումը։ Կուսակցութեան պետը բանախօսելով, ի մէջ այլոց ըսաւ որ Քուպայի խնդիրն եթէ կարելի չէ խաղաղական միջոցներով լուծել, պէտք է կղզին անկախ հռչակել. նոյնպէս ինքնօրինութիւն տալ Փիլիպեան կղզիներուն։

ԱՓՐԻԿԷԻ արեւմտեան եզերքներէն առնուած վերջին լուրերէ կ'իմացուի թէ պաշտօնական շրջանակաց մէջ խիստ գաղտնի կ'պահուի Սամորիի և անգլ. տեղակալ Հէնտէրսընի միջեւ պատահած դէպքը զոր հեռագիրը ծանոյց։ Զանազան զրոյցներ կան։ Մէկ կողմէ կ'ըսուի թէ Հէնտէրսըն իր թնդանօթներն ետին ձգեր է և երբ Սամորիի մարդիկ, որք թուով շատ աւելի էին և նոր ձեւ հրացաններով զինուած, յարձակեր են արշաւախումբին վրայ, գամեր է թնդանօթները։ Արշաւախումբը շատ կորուստ կրած ըլլալով, Սամորիի մարդիկ մեծ քանակութեամբ փամփուշտ ձեռք անցուցեր են։ Կ'պատմուի նաեւ թէ անգլ. կառավարութիւնը պարտաւորուեր է փրկանք ղրկել Սամորիի, որպէս զի պատանդ պահուած Հէնտէրսընն ազատ թողու։ Ուրիշ զրոյց մ'ալ կայ թէ Սամորի անգլիացի չորս սպայ ունեցեր է բանակը մարզելու. ըսեր է տեղակալին թէ շատ կ'համակրի Անգլիացիներուն։

ՎԻՔԹՈՐԻԱ Թագուհին նոր յայտարարութեամբ շնորհակալութիւն յայտնեց իր հպատակներուն՝ իր յոբելեանին առթիւ ցոյց տրուած հաւատարմութեան ու անձնուիրութեան մեծամեծ և անկեղծ նշաններուն համար։ Ն. Վեհափառութիւն յոյս յայտնեց թէ Աստուած պէտք եղած ոյժը կուտայ իրեն յետ այսուհետեւ ալ իր պարտքը կատարելու՝ ժողովրդեան երջանկութեան համար։

ՈՒԱՇԻՆԿԹԸՆ.— Մատրիտի ամերիկեան դեսպանն հրաման առաւ 75,000 տոլար հատուցում պահանջել Սպանիայէ՝ յանուն ընտանեաց Տոքթ. Ռուիզի, որ սպանիական կառավարութեան կողմէ կախաղան հանուած էր։

ՊԱՐԻԶ. — Դեսպանական փոփոխութեան խորհուրդին գործադրութիւնն յետաձգուեցաւ։

ՊԵՐԼԻՆ.— Վարչապետ Հոհէնլոէ իշխան աշնան հանգստեան պիտի կոչուի։

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԻՒՆ.— Զրոյց կայ թէ Սեւ Լերան իշխանին որդին պիտի ամուսնանայ Զարին փոքր քրոջ՝ Օլկա մեծ դքսուհւոյն հետ։

ԼՈՆՏՈՆ.— Ուրուկուայի կառավարութիւնն անգլիացի մէկ քանի դրամատէրներու հետ անգլ. չորս միլիոն ոսկւոյ փոխառութիւն մը կնքեց պատերազմի ծախուց համար։

ՊԱՐԻԶ.— Քանամայի քննիչ յանձնաժողովոյ անդամք ամբողջութեամբ Եշ. Պըրնաթ պիտի երթան Քորնէլիուս Հէրցի յայտարարութիւններն լսելու։

—Կոլումպիայի կոմս Բարիզ ժամանեց։ Վիզէլ պիտի երթայ իր կնոջ քով։ Աւստրիոյ արտաքին գործոց նախարարը պիտի տեսակցի Մ. Հանոթոյի հետ։

ՓԼՈՐԶ ՌՈՄ.—Քիմպըրլիի Տէ Պէրս հանքերուն մէջ փլուզում տեղի ունեցաւ։

ՀՌՈՄ.— Իտալիոյ և Մարոքի միջեւ եղած անհամաձայնութիւնք բարեկամաբար կարգադրուեցան։

ՏՕՔԹՕՐ

ՀՐԱՆԴ Գ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ

Բէնսիլվանիոյ Համալսարանէն պատուակալ յիշատակութեամբ վկայեալ, Ֆիլատելֆիոյ մէջ իր արուեստը գործնական փորձառութեամբ կատարելագործելէ ետքը, հաստատուած է ի Բերա, Ղալաթա-Սէրայի դիմաց, ԹԱՏՐՈՆ ՓՈՂՈՑ Թ.- 1, ուր կը գտնուի կիրակիէն զատ ամէն օր ժամ 9—12 և 1—5 (ըստ Ե.)

ՀԵՌԱԳՐԵՐ

ԱՅՍ ԱՌՏՈՒԱՆ

ՍՈՖԻԱ, 19 յուլիս.— Բոլոր լրագիրք բուռն յօդուածներ կ'հրատարակեն նախարարներուն դէմ և կ'յանձնարարեն որ ժամ առաջ օսմ. կառավարութեան շնորհաց արժանանան։ (Մալ—Ռոյթ)

—Սոֆիայէ եւրոպական լրագրաց ուղղեալ հեռագրեր կ'հերքեն լրագրաց ոմանց հրատարակութիւններն ի մասին Պուլկարիոյ գրգռիչ ընթացքին. կ'աւելցուի թէ Պուլկարիա իր ներքին զարգացմամբ միայն պիտի զբաղի։

ՓԻԼԻՊԷ.—Ամէն կողմ ծանուցուեցաւ որ օսմ. կառավարութեան անցագիր ունեցող ուղեւորաց նկատմամբ դժուարութիւն յարուցանող պաշտօնեայք պիտի ճամբուին։

ՀՌՈՄ.—Իտալիոյ այս տարուան ել-

մատոյցի ծախուց կողմն հարիւրին քառասուն զեղչ պիտի ըլլայ, մասնաւորաբար նաւային զօրաց համար։ Կ'կարծուի թէ 50 միլիոն ֆր.ի խնայողութիւն մը ձեռք պիտի բերուի։

ԽԱԼԴԱ. — Պուխարայի Էմիրն հոս ժամանեց և ամիս մը պիտի մնայ։ Կառավարիչն և ուրիշ պաշտօնեայք ընդառաջ գացին։

ԼՈՆՏՈՆ.—Թայմզ կ'ըսէ թէ Մ. Նահանգաց և Ճաբոնի միջև ծագած խնդիրն անգլ. չահուց համար մեծ կարևորութիւն ունի։ Յոյս կ'յայտնէ թէ խնդիրը խաղաղութեամբ կարգադրուի։

ՓԱՐԻԶ.— Ամերիկայի կողմէ առնուած ծանր տուրքերուն և մանաւանդ շաքարի տուրքին թեթեւացումը պահանջելու համար շահակից եւրոպական Տէրութիւնք՝ Գերմանիոյ և Աւստրիոյ արտաքին գործոց պաշտօնատանց նախաձեռնութեամբ՝ դեսպանաժողով մը պիտի գումարեն։ Բարիզի աւստրիական դեսպանն այս մասին Մ. Հանոդոյի կարծիքն հարցուց։

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ՄԱՀԱԳՈՅԺ
Տ. ՅՈՎՀԱՆՆՈՒ ԽԱՉԿԵԱՆ ԽԱՉԱԿԻՐ ԱԻԱԳ ՔԱՀԱՆԱՅԻ ՀԱՅՈՑ

Կալկաթայէ երէկ ստացայ Յունիս 17/29 թուով մի նամակ, որ կ'գուժէ մահ այդ սրբանուէր պաշտօնէին ,այդ առաքինազարդ և մաքրակենցաղ քահանային, որ չուրջ 70 տարիներ անբասիր կենօք ծառայելով Հայ. Առաքելական Եկեղեցւոյ բանիւ և գրչով, օգտակար եղած է գրեթէ առ հասարակ Հնդկաստանի հայ ժողովրդեան, և մասնաւորապէս Կալկաթայի Հայոց, իբր 55 տարի հովուելով զնոսա Աւետարանական մաքուր վարդապետութեամբ։

Մեռունազարդ այս պատուական քահանայն Տ. ՅՈՎՀ. ԽԱՉԿԵԱՆ, որ աշխարհածանօթ եղած է նաև իր հեղինակութիւններով, ստորագրելոյս հետ յարաբերութիւն հաստատած էր 1871 թուականէն ի վեր, որ հայր-որդիութեան սիրով շաղկապեալ, յաճախակի թղթակցութեամբ զիրար կ'մխիթարէինք։ Վերջին երկու տարուան մէջ միայն ընդհատեցաւ այս թղթակցութիւն, քանզի այլ ևս աչքերը չէին զօրեր գրելու, և սակայն այս միջոցում մեր յարաբերութեան միջնորդ կը հանդիսանար մեր երիցագունից որդեկոյս հարց ամենասիրելի հոգեւոր որդին ազնուազարմ ուսումնական երիտասարդն Պ. Մեսրովբ Յ. Սէթեան՝

Այս պատուական սիրելին մեր է որ կ'գուժէ ինձ զայս լուր տրտմառիթ. այսպէս գրելով. «Կակակից լերո՛ւք ընդ իս Հայր իմ սգաւոր, առ ի ողբալ զկորուստ մեր մեծ և անդարմանելի, զի երարձ Տէր ի գլխոյ մերմէ զՀայրն մեր պատուական և գորովագութ, զծերացեալն առաքինութեամբ, զՄերաշնորհ Տէր Յովհ. Աւագ քահանայն մեր Խաչկեան, որ զրաւեցաւ յաստի կենաց և սլացա՛ւ յերկինս ի 14/26 ամսոյս ի հասակի 90 ամաց յաւուր շաբաթու, յեօթն ժամու զկնի միջօրէին, մխթարեալ հիւանդութեամբ միայն, խաղաղութեամբ և մեծաւ ջերմեռանդութեամբ աւանդելով զհոգին առ Աստուած։» Հետեւեալ օրը կիրակի, մեծ շքով և հանդէսով կ'թաղուի Կալկաթայի Ս. եկեղեցւոյ զանգակատան սրահի մէջ ,ուր կ'հանգչին երկու նախրակաց ոսկերք, ևս և մեծանուն իշխանին Յովանջան Էլիազեանին։

Այսչափ միայն առ այժմ իմանալով, պատշաճ համարեցայ և ես իմացունել Հայաթերթից միջոցաւ բոլոր իր ծանօթից, որպէս զի օրհնեն զյիշատակ այս մեծահռչակ քահանային, որ իր վերջին աւուրց մէջ իսկ չմոռացաւ իր քաջիւալ արենակցաց և ազգակցաց նուիրել [illegible] իր օգնութիւնն, ինչպէս նուիրած էր յառաջ քան զայն նոյնչափ գումար ի Ս. Երուսաղէմ տպագրել «Համաբարբառ Ս. Գրոց» ընդարձակ մատենի համար։

Բայց այս իմ Հայրապատիւ պատուական բարեկամի կենսագրութիւնն մատղիր լինելով ի գիր առնուլ, առ այժմ այսչափս բաւական կ'համարիմ տալով ի հեռուստ իբրեւ ի մօտոյ իր գերեզմանին և շիրմին խնկանուէր օրհնութիւնք՝ ասելով Յիշատակն արդարոց օրհնութեամբ եղիցի։

Վշտակիր ՅՈՎՀ. ՔՀ. ՄԿՐԵԱՆ
8 Յուլ. 97 Բերա.

Տ. Զաւէն Վարդ. Եղիաեան անցեալ օր Դաստիարակական Խորհրդոյն նախագահելով, 20էն աւելի ընտանեկան խնդիրներ լուծեր ու կարգադրեր է իրաւախոհութեամբ։ Մեր ընթերցողներ գիտեն թէ ո՛րքան կ'համակրինք Արմաշի այս պատուական վարդապետին, և ո՛րչափ գոհ ենք իր Խասգեղի պաշտօնավարութենէն։ Բայց, շիտակը խօսելով, խելքերնիս չի հասնիր թէ ի՛նչպէս այնքան երիտասարդ վարդապետ մը կրնայ նախագահել Դաստատանական Խորհրդին։

—Ենի-գիւղի եկեղեցւոյն սեփական ընդարձակ գետին մը խնդրոյ առարկայ եղած ըլլալով, երէկ առաւօտ Ս. Պատրիարքը գնաց աչքէ անցուց այդ սեփականութիւն ու պէտք եղածը տնօրինել խոստացաւ Ենի-գիւղի Թաղ. Խորհրդին։

—Գատը-գիւղի Ս. Թագաւոր եկեղեցւոյն մէջ 4—5 տարիներէ ի վեր պաշտօնավարող և գիւղին Արամեան երկսեռ վարժարանին կրօնուսոյց Բիպարեան Տ. Վռամշապուհ քահանային համար, որ զարգացած եկեղեցական մ'է, և երկու տարիէ ի վեր այրիացած, Շապին Գարահիսարի հայրենակից ժողովուրդը փափաք յայտներ է Կրօն. Ժողովոյն որ վեղարի օրհնութիւն տալով՝ Վիճակին Առաջն. Տեղապահ ընտրէ ու ղրկէ։ Տ. Վռամշապուհ քահանայ ինքն ալ նոյն փափաքն յայտներ է Ս. Պատրիարքին։ Լաւ ճանչելով Տ. Վռամշապուհ քահանան, մեք ևս կ'հայնակցինք Շապին Գարահիսարի ժողովրդեան գովելի բաղձանքին։

—Մեր վաղուան թուով պիտի հրատարակենք մեր նոր աշխատակցին «Ատրուշան»ի Բ. յօդուածը «Տգեղ Պատկերներ» ամփոփող, որոց առաջինն այնքան հաճոյքով կարդացուեցաւ։

—Ղալաթիոյ եկեղեցւոյն Տ. Գաբրիէլին և Տ. Մեսրոպ քահանաներն անցեալ շաբթու Ս. Պատրիարքէն ներողութիւն ստացած էին եկեղեցւոյն մէջ փիլոն առնելու և միայն ժամերգութեանց մասնակցելու։ Այսօր պիտի ներկայանան Կրօն. Ժողովոյ նստին, ուր պիտի արտօնուին նաև Ս. Պատարագ մատուցանելու։

—Ղալաթիոյ եկեղեցւոյ Նորընտիր Աւագերէց ու լուսարարապետ Տ. Խորէն աւագ-քահանայ Փէհլիվանեան Եչ. օրէն սկսաւ իր պաշտօնին, բայց Կրօն. Ժողովոյ դիւանապետութիւնն ալ պիտի շարունակէ։

—Եոզղատէ մեզ կ'գրեն Յուլիս 1 թուով. — «Բաղ. Ժողովն և Բողոքական ազգայինք այս երեք շաբաթն աւելի խօսքով անցուցին, և համաձայնութիւն չգոյացաւ։ Բողոքականներն որոշեցին իրենց հաշուոյն բանալ Որբանոցն, ուր առ այժմ պիտի խնամուին 15ի չափ որբեր արական սեռէն, միսիոնարներուն սահմանած տարեկան 40 ոսկիով և քիչ մ'ալ իրենց կողմէ զոհողութիւն ընելով։ Որբերը պիտի դաստիարակուին Բողոքականաց վարժարանը, զուրկ Ազգ. Եկեղեցէն և տոհմային ամէն իրաւասութենէ։ Քանի որ Ազգը չմիացաւ Բողոքականներու հետ, միթէ չի՞ կրնար ինքն ալ ուրոյն Որբանոց մը բանալ, ուր գէթ առ այժմ կարենար պատսպարել 15—20 որբ։ Եթէ Բողոքականներու հետ համաձայնէին, 40 ոսկի ալ իրենք պիտի տային. թո՛ղ այդ 40 ոսկիով Որբանոց մը բանան և այնուհետեւ ալ հանգանակութիւն մը, Բիւզանդիոնի 193 թուով Տքդ. Իւթիւճեան էֆ.ի շահեկան մէկ առաջարկութեան համեմատ։»

ԱԶԴ. —Ատանայի Հայոց Ուսումն. Խորհուրդս դասական գրոց կեդրոնական Ազգային մի Գրադարան հիմնել մտադրած լինելով յԱտանա, կ'խնդրէ յարգոյ հեղինակներէ և գրավաճառներէ՝ ղրկել ընդ փոյթ իրենց դասական գործերէն մէկ մէկ հատ նմոյշ առ ի ընտրութիւն և գրել պէտք եղած պայմաններն։

Հասցէ՝
«ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ ՀԱՅՈՑ ԱՏԱՆԱ»
Ի դիմաց Ուսումնական Խորհրդոյ
Ատենադպիր Ատենապետ
Պ. Ս. Ռ—ըֆ—ըլ—ան Տէր. Ռ. Կ. Ռ—ըֆ—ըլ—ան
10—8

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՅՍ ՕՐՈՒԱՆ ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆՔ

Սուրիական Տրիպոլսոյ կառավարիչ անուանեցաւ Համայի կառավարիչ Պէտրի փաշա, որուն յաջորդեց Սուրիական Տրիպոլսոյ կառավարիչ Զիհնի փաշա։

—Ռումէլի Պէյլէրպէյիի աստիճան տրուեցաւ մաքսային ժողովոյ անդամ Նուրի փաշայի։

—Բ. կարգի Մէճիտիյէ պատուանշան տրուեցաւ Պետական Խորհրդոյ Կիմնական ճիւղին անդամ Արիֆ Հիքմէթ պէյի և Աթէնքի աւստրիական դեսպանատան խորհրդական Լիմմանուէլ Զէյշէնի կոմսին։ Դ. կարգի Մէճիտիյէ՝ Պետական Խորհրդոյ վճարեն տունին անդամ Վասիլաքի Միւզիւրէս պէյի։

—Լիագաթի ոսկի չքանշան՝ Պետական Խորհրդոյ անդամ Մէհմէտ Ֆախր պէյի։

ՄԽԱԽՈՏԻ Ռէժիին յունիս ամսուան հասոյթն եղաւ 154,000 օսմ. ոսկի։ Անցեալ տարի նոյն ամսուն 180,000 ոսկի էր։

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ. — Արեւելեան երկաթուղիներն և Սելանիկ-Կ.Պոլսոյ և Մանաստըրի երկաթուղւոյ գիծերը միացնելու համար 3 քիլոմեդր 700 մեդր երկայնութեամբ գիծ մը պիտի շինուի։ Ծախքը 10,000 ոսկի պիտի հոգացուի Ռումէլիի նահանգաց հասոյթներէն ։ Այս գիծ վարձակալութեան պիտի տրուի ընկերութեան մը։

ՄԱՆՐ ԴՐԱՄ. — Պետական Խորհրդոյ քաղաքային ճիւղն , որուն յանձնուած էր երկու ու կէս փարանոց մանր դրամ կոխելու առաջարկութիւնն, որոշեց թէ մէկ փարանոց դրամ քանի որ չկայ երկու ու կէս փարանոցն օգուտ մը չի կրնար ունենալ. ուստի պէտք է կա՛մ մէկ փարանոց ալ պատրաստել, կա՛մ 5 և 10 փարանոց կոխել և կամ ամէն տեսակէ մանր դրամ չինել։ Այս որոշում մատուցուեցաւ Նախարարաց Խորհուրդին։

ԻԶՄԻՏԻ նախորդ կառավարիչ Սէլիմ Սըրրի փաշայի անպաշտօն վիճակի ամսաթոշակ պիտի յատկացուի։

ԿԷՅՎԷՅԻ ԳԸՆՃԸԼԱՐ գիւղէն մեզ կ'գրեն Յլս. 3 թուով.—«Թուականէս իբր 15 օր առաջ գիւղիս ներկարար դասակարգէն Պօղոս Իսկէնտէրեան երիտասարդն իր արհեստին բերմամբ 4-4½ ժամու հեռի գիւղերը կ'երթայ։ Թէև ուշանալուն կասկածներ եղան , սակայն փնտռելու համար մարդ չղրկուեցաւ՝ սա բնական գաղափարով թէ կրնայ ըլլալ որ գործերու շատութեան պատճառաւ մնացած ըլլայ գիւղերու մէջ։ Բայց, անցեալ ուրբաթ օր յիշեալ երիտասարդին ջորին Ապտօղան կոչուած լեռնէ մը գտնուելով՝ առանց բեռի՝ Կէյվէի կառավարութեան կը յանձնուի այն կողմէն Թուրքի մը միջոցաւ։ Դեռ ոչ ոք գիտէ թէ ո՛րտեղն է այդ ջորին և թէ ո՛ւր կ'գտնուի նորա տէրը։ Կէյվէի պազարին օրը, Պօղոսի եղբայրն՝ Յարութիւն Կէյվէի բոլոր Խաներն հարց ու փորձ կ'ընէ, կառավարութեան լուր կ'տրուի թէ Ապտօղանի արտերուն մէջ ճամբուն քով մարդ մը կայ սպաննուած՝ որոյ գլխուն վերեւ դրուած են քենաներն և մէկ քովն իր փէսն՝ արեամբ լեցուած։ Դիակէն հասկցուած է որ սպաննութիւնն եւ տեղի ունեցած է շատ օրեր առաջ. զի այնքան գարշահոտած է որ լրաբերն իսկ կ'ըսէ թէ հեռու տեղէ հոտն առած է։ Այս տխուր լուրն հասնելուն, Կէյվէի Գայմագամը՝ գիւղիս մուխթարին, բժիշկի մը ու քանի մը ուրիշ պաշտօնեաներու հետ անձամբ կ'փութայ արկածին վայրը։ Պօղոսին նշանուած էր ու քիչ ատենէն հարսնեաց հանդէսը պիտի կատարուէր։ Կ'թողու երկու եղբայր, մայր մը ու քոյրեր։ Հիմա այս դէպք կառավարութեան ուշադրութիւնը գրաւած է։»

ՓՈԹՈՐԻԿԸ.— Շաբաթ գիշեր Մայրաքաղաքիս մէջ պատահած փոթորիկը բաւական վնաս հասուց թէ՛ քաղաքին և թէ շրջակայից մէջ։ Պարտէզներու մէջ տունկերը վնասուեցան հեղեղանման անձրեւներէն։ Շատ տեղերու մէջ կայծակ ինկաւ, մանաւանդ ի Թաթավլա՝ չորս տարբեր վայրեր. Յունաց վարժարանին վրայ ինկաւ ու կղմինտրները խորտակեց. պատուհանէն ներս անցնելով ,հեմիչը մտաւ և մէկ քանի պատեր ծակելէ յետոյ պարտէզէն դուրս ելաւ։ Աքսարայի, Փափազ-Բէօրրիւի և Ս. Աթանասի կողմերն ալ ծառեր այրեց՝ ահ ու դող ազդելով ժողովրդեան։ Փէրիքէօյի մէջ մէկ քանի տուներ վնասուեցան փոթորիկէն ։ Ի Շիշլի կայծակ իյնաւ Փրանսական նպարավաճառատան վրայ. տանիքը ծակեց եւ հողին մէջ անյայտ եղաւ ։ Երէկ առաւօտ հարաւային սաստիկ հովի պատճառաւ ալ ծովու վրայ արկածներ պատահեցան։ Երկու մավոնա Հայտար Փաշայի առջև ժայռերուն զարնուելով խորտակուեցան։ Պէյլէրպէյի մօտ ալ կայծակ իյնալով նոճի մը տապալեց։

ՄԱՐԱԽ.— Ափրիկեան Տրիպոլսոյ մէջ մարախ երեւան ելած ըլլալով, կառավարը տնօրինուեցաւ զայնս բնաջինջ ընելու համար։

ԱՒԱԶԱԿՈՒԹԻՒՆ. — Տիարպէքիրի նահանգին մէջ Ահմէտ ու Մէհմէտ անուն երկու աւազակներ ձերբակալուեցան։

ԴԱՏԱԿԱՆ Նախարարութիւնն որոշեց որ օսմ. դատարանաց կողմէ օտար երկիրներ բնակող անձանց ղրկուելիք դատական պաշտօնագրերու կցուին անոնց փրանսերէն թարգմանութիւնը։

ԿԷՕՔՍՈՒ բնակող փնդ. Նազիֆ պէյ , անդամ Թնդանօթարանի ժողովին, զոհ գնաց արկածի մը։ Անցեալ օր սպասուհւոյն հագուստները բռնկած էին ոգիով խահուէ եփած պահուն։ Նազիֆ պէյ օգնութեան փութալով ուզեց կրակը մարել, բայց իրեն մարմինն ալ այրեցաւ ։ Նազիֆ պէյ երէկ առտու մեռաւ առած վէրքէն ։

ՊԷՐՈՒԹԻ մէջ թեթեւ ծաղկախտ երեւան ելած է ։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ կուսակալ Խալիտ պէյ Միտիատ Ափիյէ գացեր է և անկից ալ Մարտին, ուրկից նահանգին կեդրոնը վերադարձեր է։

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ.— Մալաթիայի մէջ յունիս 21ին երկրաշարժի սաստիկ ցնցում զգացուեր է, առանց վնաս մը պատճառելու։

ԱՐՄՏԻՔ.— Եւրոպական զանազան հրապարակաց վրայ արմտեաց գիներն հաստատ բռնուած են ։

ԳՈՒՄ-ԳԱՓՈՒԻ սրճարաններէ միոյն մէջ կիրակի գիշեր ձկնորս Խաչիկ ու Երուանդ առանց պատճառի յարձակեցան խաչուէճի Արիս Րէիսի վրայ, զոր գլխէն վիրաւորեցին։ Ոստիկանք հասնելով երկուքն ալ ձերբակալեցին։

ԱՐԿԱԾ.— Կիրակի իրիկուն Խասգեղի և Պալաթու մէջտեղը մակոյկ մը շրջեցաւ ։ Մէջը գտնուող երկու հրեայ և մակոյկավարը՝ Շէվքէդ ծովն ինկան, սակայն ազատուեցան ։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ

ՍԱԿԱՐԱՆ ՂԱԼԱԹԻՈՅ

Ինչպէս կ'տեսնուի ,քանի օրէ ի վեր Եւր. Սակարաններուն մէջ գիները բարձր կ'բռնուին , սակայն Ղալաթիոյ Սակարանին մէջ նոյն տաքութիւնը չկայ. ընդհակառակն աւելի թոյլ են գիները։ Հոս զգուշաւոր կերպով կը հետեւեն Բարիզի և Լոնտոնի հեռագիրներուն, վախնալով որ մի գուցէ անակնկալ մը յառաջ բերէ այս բարձրացումն։ Օրինակի համար, երէկ Քոնսոլիտի Բարիզի հեռագիրն էր 21-95 սանթիմ. հոս եղաւ 23 ղրշ. 28-29 փր. մինչդեռ ուրիշ անգամ, այս գիներով կ'ըլլար 24 ղրշ. և կամ ալ աւելի, և Երկաթուղին որ երէկ 113 ու կէս փր. Բարիզի հեռագիրն էր, հոս եղաւ 109,62½ փր. միայն, թէև իրիկուան հաստատ և քիչ մ'ալ աւելի, այսինքն 21-97.5 անգ. հեռագիրով հոս եղաւ մինչեւ 23-37 փր. և Երկաթուղին 112 փր։

Այս առաւօտ Բարիզի հեռագիրը քիչ մը թոյլ է, այսինքն 21 ղրշ. 80 սանթիմ և Երկաթուղին 113 ֆրանք։

Երէկ, կէս օրէն ետքի Բարիզի հեռագիրն էր 21-97.5 սանթիմ, և Երկաթուղին 115 ու կէս ֆր. որ ըսել է այսօր փոքր անկում մը կայ։ Իսկ այս աւուր Լոնտոնի հեռագիրն աւելի աղէկ է բաղդատմամբ Բարիզի հեռագրին։

Այս առաւօտ հոս բացուեցաւ Քոնսը 23 ղրշ. 32 փր. և Երկթ.ին 111½ Փր։ Օրական Սղլ. հաշւոյնոցի համար կ'արժէ 2 և 1 քաղ. ոսկի և ութ օրուանն 5 ոսկի։ Այսօր, առ այժմ գնող կայ։

ՓԱԿՈՒՄ

Օսմ. քօնսոլիտէ Սէրի Դ. Օ. Ռ.		23 35½
Ամէնէն բարձր գին	»	23 38
Ամէնէն վար գին	»	23 28
Ռումէլիի երկաթ. գոց. ֆր.		111 75
Ամէնէն բարձր գին		112 12½
Ամէնէն վար գին		109 62½

ԲԱՑՈՒՄ, 8 Յուլիս

Օսմ. Քոնս. Սէրի Դ. Օ. Ռ.		23 36
Ռումէլիի երկաթուղի ֆր.		111 75
Օսմանիյէ	»	— —
Ռէժի	»	— —
Օսմ. Պանքա	»	13 30
Քրէտի ժէնէրալ օթթօմ.	»	7 07
Երկրագործական Պանքա	»	9 —
Սօս. Օթ. Շանժ է Վալ. Ա. Ռ.		3 10
Օսմ. Ապահ. ընկեր.	»	4 02
Թրամուէյ բաժնեթ.		682 20
» Ժուիսանս		235 —
Թրամուէյ պարտաթ. ֆր.		496 —
Տէրքօսի ջուրի ընկ.	»	330 —
Թարաֆ Կ. Պոլսոյ	»	458 —

ՍԹԻԼԱՆՑ

Քօնսօլիտէ ութ օրուան Օ. Ռ.		5 —
» մէկ ամսուան	» »	— —
Ռում. երկ. ութ օրուան	» »	— —
» » մէկ ամսուան	» »	— —

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ

20 ֆրանքնոց	ղրշ.	87 11
Անգլիական ոսկի	»	109 36
Բօլ Էմբէրիալ	»	90 —
Մէճիտիյէ արծաթ	»	108 08
Ռուսլի Թղթադրամ Օ. Ռ.		8 58

ՓՈԽԱՆԱԿԱԳԻՐ

Լոնտոն 3 ամիս	ղրշ.	109 ¼
Փարիզ 3 »	ֆր.	23 —
Ֆիօրին մանտա	»	10 90

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆՔ

ԼՈՆՏՈՆ, 19 Յուլիս

Օսմ. քոնսոլիտէ Սէրի Ա.	Ա. Ռ.		66 —
» » » Բ.		»	38 —
» » » Գ.		»	22 75
» » » Դ.	բաց.	»	21 75
	գոց.	»	21 81
Փոխառութիւն Դասապա		»	82 50
» Օսմ. 3½%		»	98 75
Օսմ. Կայս. Պանքա		»	12 81
Այտընի երկաթուղի		»	14 63
Եգիպտական Միացեալ		»	107 12
Անգլ. քօնսօլիտէ Դ. Կ.		»	112 87
Հելլենական 5%		»	25 —
Մօնօբօլ հելլենական 4%		»	28 —
Ռանթ » 4%		»	21 50
Պուլկ. փոխառ. 6% 1888		»	98 —
» Նոր » 6% 1892		»	96 —
Փոխան. Փարիզի վրայ		»	25 250
Դրամազեղչ		»	2 —

ՓԱՐԻԶ, 19 Յուլիս

Օսմ. քօնս. Սէրի Դ.	բաց.	ֆր.	21 97
	գոց.	»	21 80
» » » Բ.		»	— —
» » » Գ.		»	22 82
Ռումէլիի երկաթուղի		»	113 50
Բախօնիդէ		»	— —
Մաքսատուն		»	470 50
Օսմ. Ռէժի		»	344 —
Օսմ. Կայս. Պանքա Գ. Կ.		»	573 50
Ֆրանս. Ռանթ 3%		»	104 67
Քրէտի Լիօնէ		»	777 —
Պանք տը Բարի		»	865 —
Սուէզի բաժնեթուղթ		»	3220 —
Եգիպտական Իւնիֆիէ		»	— —
Իտալական Ռանթ		»	94 25
Սպանիական արտաքին		»	62 31
Չէք Լոնտոնի վրայ		»	25 105
Դրամազեղչ		»	2 —

ՊԵՐԼԻՆ, 19 Յուլիս

Օսմ. փոխառութիւն 1888	մարք	92 25
Ռումէլիի երկաթուղի	»	112 90
Անատ. երկ. պարտաթղթ.	»	90 20
Փոխ. Լոնտոնի վրայ 3 ամս.	»	20 300

ՎԵՐՋԻՆ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՀՌՈՄ, 19 յուլիս.—Թուրինի կոմսն որոշեց հատուցում պահանջել Օրլէանու Հանրի իշխանէն վիրաւորիչ խօսքերուն համար որ կան Հապէշաստանէ Ֆիգարոյի ղրկուած նամակներուն մէջ, որով իտալացի սպայից և զինուորաց վերագրուած է անարժան ընթացք մը։

ԲԱՐԻԶ, 19.— Թոմպուքթուէ գաղթային նախարարութեան կ'հեռագրուի թէ չորս սպայէ և ենթասպայէ և 25 բնիկ զինուորէ բաղկացած փրանսական զօրախումբ մը ջարդուած է ամբողջովին Թուարէկներու հետ կռուի մը մէջ։

ԼՈՆՏՈՆ, 19.— Մ. Նահանգներն որոշեր են քանի մը մարտանաւ ղրկել Հավայի եղերքն, իրենց ոյժը ցուցնելու համար Ճաբոնի, որ յուսալի է զի այն ատեն բանակցութեան նստի։

—Րիօ Եանէյրօէ կ'հեռագրուի թէ կառավարութեան զօրքերը գրաւած են Քանուտոս, և նաւային և ցամաքային մեծ ոյժեր կ'պատրաստուին ապստամբներուն դէմ։

ՏՈՔԹՈՐ Ս. ԽԱՉԱՏՈՒՐԵԱՆ ԵՒ ՈՐԴԻ
ԱՌԱՋԻՆ ԿԱՐԳԻ ՎԿԱՅԵԱԼ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ—ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺՔ
Հաստատեալ յամին 1852

Նորահնար գործիքի մը միջոցաւ ամենասաստիկ ցաւած ակռաները, մէկ անգամէն վայրկենապէս կը լեցնեն, ցաւով դիմել եւ բուժուած վերադառնալ։ Կատարելագործեալ եղանակաւ, նուրբ, ճաշակաւոր եւ դիմացկուն արհեստական ակռաներ կը պատրաստեն, յար եւ նման բնականի, [illegible] (ըստ սարքի), [illegible] երաշխաւորելով։ «Սկօրբիթ» կոչուած բերնի հիւանդութիւնը, երեք այցելութեամբ կատարելապէս կը բուժեն , ինչպէս նաեւ թմրեցուցիչ դեղերու, եւ նորահնար աքցաններու միջոցաւ առանց ցաւի [illegible]։

Թիւ 396 Մեծ-Փողոց Բերա (Եանիի գարեջրատան վրայ, յարկը Ճիզդ Զըպուգճեանց դէմ)։

Գատըգիւղի յաճախորդք կրնան դիմել նաեւ իրենց բնակարանը Թիւ 1 Նոր բացուած Խրիսօվէլի փողոց ամէն օր։

Ց. Գ. — Հաւասարելու համար Եւրոպիոյ եւ Ամերիկայի առաջին կարգի ատամնաբոյժերու, ձմեռները կիրակի օրերն ալ, ինչպէս նաեւ մինչեւ կէս գիշեր հիւանդ կ'ընդունին Բերայի գործատեղինին։

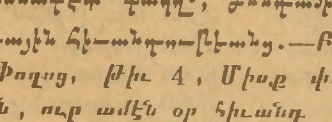

Կ'ըսուի թէ՝ բարի ընկերութիւնը սիրողն ստէպ առանձին կ'մնայ. ուստի պէտք է Մարգարեան գրատունն անոր բարի ընկեր՝ ընտիր գիրք մը տայ 5-10-20 ղրշ.ի, որպէս զի առանձին չմնայ։

ՏՔԹ. ՃԷԼԱԼԵԱՆ
Մասնագէտ գողը՝ ծննդաբերութեան և մորթային հիւանդութեանց.—Բերա, Մեծ Փողոց, Թիւ 4, Միսք փողոցի գլուխն, ուր ամէն օր հիւանդ կ'ընդունի։ 24—30

ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՔԴ. Ա. ՔԱՌԱՔՈՉ
Մասնագէտ երկու սեռի ծննդաբերական, գողը. և մորթային ախտերու.

Այս տեսակ ախտերէ վարակուող և կարգ մը շառլաթաններու սուտ խոստմանց հաւանելով հիւանդութիւններուն դարման չգտնողներու ծառայութիւն մը մատուցանելու նպատակաւ, Տոքդ. Գառաքոչ, իր դարմանատունն ալ աւելի կատարելագործելով փոխադրած է Բեռա, Աղա-Համամ փողոց թիւ 14 իր տունն, ուր ամէն ժամ իրեն դիմող հիւանդները պիտի դարմանէ Եւրոպիոյ հռչակաւոր Բրօֆէսէօններէն Ֆուռնիէի և Կիյեօնի վերջին ու ազդու մէթոտներով ։ 30—18

ԹԷՊԼԻՂԱԹԸ ՐԸՍՄԻՅԷ

Իանէ Սէրկիսի Գօմիսիօնը Ալիսի Թարաֆընտան.

Էվլատը շուհէտա վէ մալուլինը ղուզզաթը ասաքիրի շահանէ մէնաֆիինէ օլարագ թէէսիս վէ քիւշատը մէրհամէթ էփզայի սունեահ վէ սուտուր պույուրուլան իրատէի մէքարիմ ատէի հազրէթի Խիլաֆէթբէնահի միւցիթէզամի միւնիֆինատէն պուլունան Իանէ Սէրկիսինէ թաշրալարտան ինտա օլունան էշխասէն նուգութը քուսթախանէլէրճէ մէճճանէն նագլինա վէ էշխանըն տախի տախիլի կէօմրիւք րէսմինտէն աֆվինա միւսաատէ լուտֆ ատէի հազրէթի Շէհրեարի էրզան պույուրուլտուղը կիպի մէզքիւր սէրկիի գոմիսիօնը կէրէք Տէրսաատէթ վէ կէրէք թաշրալարտան ինտա օլունան էշխա վէ նուգուտըն գապուլունա միւպաշերէթ իթտիկինտէն ահալիի համիյէթ վէ ֆիւթիւվվէթ թարաֆլարընտան ինտա խաիրլէճէք նուգուտ վէ հէր նէվ էշխանըն ճումլա կիւնլէրի սաաթ իկիտէն էլլի մէքթէբի օնա գատար չիմտիլիք Եըլտըզ սէրայի հիւմայունը իթթիսալինտէքի թէքէ կրաֆխանէնին իսթիգամէթինտէ պուլունան թաիրէյէ իրսալը վէ գոմիսիօն թարաֆընտան օրատա պուլունտուրըլմագտա օլան մէմուրը մախսուսընտան իլմուխաբէրինին ալընըրըլմասը ալէյհան օլունուր ։

ԿՈԶՄՈԶ Յ. ՊԵՅԼԻԿՃԵԱՆ
(ԿՕՇԿԱԿԱՐ)

Կ.Պոլիս, Սիրքէճի, Համիտիյէ փողոց, Եալըրդ Օթէլի կից, Բէօփրիւլիւ Խանին (նախորդ Տուլյունը Ոսմանլիյէի) դիմացը Թիւ 12.

Կօշիկներու սոյն գործարանը կ'մրցի ճաշակի մասին. Նախնական նիւթերը Փրանսական ընտիր գործարաններէ բերել տալով, կ'պատրաստէ ֆրանսական, անգլիական և օսմանեան ճաշակով, ամառնային և ձմեռնային տեսակ տեսակ կօշիկներ, չափու վրայ կամ պատրաստ։ Մասնաւորութեամբ կ'դարմանէ (Նասըր) կոչկոռ ունեցող ոտքեր. մասնաւոր կօշիկ պատրաստելով կ'հաւասարեցնէ կաղ ոտքեր և մանկտիներու օրօրոցի մէջ ծռած ոտքերուն մէկ զոյգ կօշիկ պատրաստելով ապագայ անպատեհութենէ բոլորովին զերծ կ'պահէ։ Կ'վաճառէ արժան և ոչ ածան գներով։ 20—4

ՌՕՍԻԱ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

1881 Մարտ 20 ի կայս. Իրատէով արտօնեալ Ընկերութեան կեդրոնատեղին Բեթերսպուրկ Ընկերութեան ապարանքը, Մեծ Մորսքայա 37 Ապահովագրութեանց ճիւղեր ՀՐԴԵՀ. — ԿԵԱՆՔ. — ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ. — ԱՐԿԱԾՔ.

Ընկ. դրամագլուխ ամբողջովին վճարուած	10,000,000 Ֆր.
Երաշխաւորութեան գումար	67,000,000 »
1895 ի հասոյթք	25,000,000 »
1881 էն ի վեր Ընկերութիւնը իր ապահովագրեալներուն վճարած է մօտ	100,000,000 »

Ընկերութեան քննիչ ի Կ. Պոլիս Ա. ՀԻՒՐՄԻՒԶ

Ղալաթիա, Քարաքէօյ վրայ (Հին Մուխթարի թեղը)

Ընդհ. Գործակալ Թուրքիոյ համար ԹԷՕՏՕՐ ԲԷՔԷՐԷՆ

ԻՒՆԻՕՆ

ԱՊԱՀՈՎԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1828 — 1828 L'UNION DE PARIS — ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ ՀԻՄՆԵԱԼ 1829

Է ՀԱՍՏԱՏԵԱԼ Ի ՓԱՐԻԶ ՊԱՆԹԸՓ ՓՈՂՈՑ ԹԻՒ 15, ԻՒՐ ԱՊԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

ՀՐԴԵՀԻ ՃԻՒՂ

Դրամագլուխ	Ֆր.	10,000,000
Պահեստ	»	7,650,000
Թղթապանակի մէջ	»	69,246,000
Հասոյթ 1892 տարւոյ	»	16,000,000
Հատուցուած վնաս	»	176,000,000

ԿԵՆԱՑ ՃԻՒՂ

Դրամագլուխ	Ֆր.	10,000,000
Պահեստ	»	104,500,000
Ապահովագրութիւնք	»	250,000,000
Հասոյթ 1892 տարւոյ	»	17,750,000
Հատուցուած վնաս	»	65,000,000

Ընկերութեան դրամատունն է Օսմ. Կայս. Պանքան։

Մանրամասնութեանց համար դիմել առ Մասնաւոր Տնօրէն Տ. ՍԻՄՕՆ ՔԱՑՍԷՐԼԵԱՆ

Կ. Պոլիս, Կալաթա, Գարաքէօյ Եէնի-խան Ա. յարկ։

Կենաց ճիւղին Տեսուչ, ՄԻՀՐԱՆ ՏԷՐ ՆԵՐՍԷՍԵԱՆ

ՄՈՍ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլի և Միջերկրականի միջև բանող լօգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ամասիա	3500	Թիպա	2500
Վասնեա	3500	Մարէօթիս	2500
Մէնֆիս	3500	Նէրգիս	2500
Անիպիս	3000	Բիրա	2250
Ասօր	3000	Օսիրիս	2250
Անօրիս	3000	Սֆինքս	2000
Օսմանլի	3550	Կասքօնի	1500
Ֆարօս	2750	Կիլէն	1500

Մարէօթիս շոգ. նաւապետ Պրաւոն ամսոյս 12 ին Լիվրբուլէն հոս կ'հասնի ընդհանուր վաճառքով։

Դիմել առ Ժ. Վ. ՈՒԻԹՕԼ և ԸՆԿ. Ռեիթօլ խան

ՃԷՅՄՍ ՄՈՍ և ԸՆԿ.

34, Ճէյմս Սդրիդ, Լիվրբուլ

Հրատարակուելու համար յղուած կամ նամակ ղրկողներէ կը խնդրենք որ թղթին միայն մէկ երեսին վրայ գրեն։ Երկու երեսի վրայ գրուելէն շատ յապաղում և դժուարութիւն կը ծագին։

ԱՏԱՄՆԱԲՈՅԺ
Գ. ԳԱԲՐԻԷԼԵԱՆ

Պատիւ ունի ծանուցանել որ ամէն որ մինչև կէսօր կը գտնուի նախկին տեղն Սկիւտարի չարշըն Մանքէմէ փողոց պարսիկ ծխավաճառին վերի յարկը։ Կէսօրէն վերջը Բերա Կալաթա-Սէրայի վարժարանին դիմաց թիւ 200 ապարթմանն Ա. յարկ թիւ 3։ Վկայեալ եւ ծանօթ ատամնաբոյժն յանձն կ'առնու ակռայի վիրաբուժական ամէն գործողութիւնք ի հարկին թմրեցուցիչ գործածելով։ Նոր գրութեամբ կը պատրաստէ բերնի եւ դէմքի յարմար առանց կեռի,առանց զսպանակի և արմատներու վրայ առանց քիմքի, պատուաստելու արհեստական ամէն ձեւ ակռայ։ Դիմողք զոհ պիտի մնան գիներու չափաւորութենէն եւ գործողութեանց կատարելութենէն։ Գչ. խորհրդակցութիւնք ձրի։ 4—53

«ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի ՊԱՅՄԱՆՆԵՐԸ

1. Զտպուած ձեռագիրներն ետ չեն տրուիր։ — 2. Ցանուն լրագրին ընկալագրեր, փոխանակագրեր, նամակատան դրամաթուղթեր, Զէքեր, ևլն, վաւերական են՝ լրագրոյն արտօնատէրին ստորագրութիւնը կրելու պայմանաւ միայն։ — 3. Բաժնեգինները Թուրքիոյ համար արծաթ մէճիտի և արտասահմանի համար Ֆր. ի հաշուիլ են, մէճիտը 20, ոսկին 108 զրուշէն։ — 4. Թղթատարի ծախքը մեր վրայ է, բայց ի Բօսֆօրի ծախքէն։ — 5. Թղթատարի ծախքն իր վրայ առնլով «Բիւզանդիոն» այնքան մեծ զոհողութիւն մը կրած է արդէն որ զիջչուած բաժնեգնի տաւշարկներ ընդունելի են։ — 6. Ամէն գաւառացի ազգային որ ինքզինք թերթին խմբագրութեան ծանօթացնելէ ետքն իր բնակած քաղաքին, գիւղախմբին կամ գաւառին ազգային, կրթական կամ տնտեսական իրողութիւններուն, դէպքերուն և հանգամանքներուն վրայ ամիսը մը չափ ճշգրիտ և ամփոփ տեղեկութիւն հաղորդէ, իրաւունք ունի թերթին թղթակիցը նկատուելու, տարեկան թերթ մը ստանալու, և յառաջիկային դրամական փոխարինութիւն մը, եթէ իր նամակները նաև գրական արժանիք ունին։

ԳԱՒ. ԳՈՐԾԱԿԱԼՔ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ԱՏԱ-ԲԱԶԱՐ—Ստեփան էֆ. Սափրիչեան. ԱՏԱՆԱ. —Միսաք էֆ. Դաղզեան։ ԱՐԱԲԿԻՐ—Յ. Դ. էֆ. Մանուէլեան. ԱՖԻՈՆ-ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ—Սիւմէ էֆ. Սիմոնեան. ԷՆՏԻՐԷ—Համբարձում էֆ. Զննողեան. ԷՐԶՐՈՒՄ —Տեարք Խնճիճեան Եղբարք. ԹՕԳԱՏ— Յովհաննէս էֆ. Գազանճեան. ԻԶՄԻՐ—Կարապետ էֆ. Մալէճանեան. ԽԱՐԲԵՐԴ— Յովհաննէս էֆ. Յարութիւնեան. ՄԱՐԱՇ— Արժ. Տ. Յովհաննէս քհյ. Վարժապետեան. ՄԱՐԶՈՒԱՆ— Յովհաննէս էֆ. Յակոբեան. ՄՈՒՇ—Գեղամ էֆ. Տ. Կարապետեան. ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ— Յակոբ էֆ. Սուքիասեան. ՈՒՐՖԱ—Գէորգ էֆ. Ոսկերիչեան. ՊԱՂՏԱՏ—Միհրան էֆ. Սըվաճեան. ՊԱՐՏԻԶԱԿ—Ստեփան էֆ. Մակարեան. ՊՐՈՒՍԱ— Օննիկ էֆ. Լութֆիեան. ՌՈՏՈՍԴՕ—Միհրան էֆ. Անանեան. ԴԱՐԴԱՆԷԼ—Հայկ էֆ. Թայքէսէնեան. ՏՐԱՊԶՈՆ— Սահակ էֆ. Էթմէքճեան։

ՖՐԷՏ. ԼԷՅԼԱՆՏ եւ ԸՆԿ.

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլի և Արեւելքի միջև բանող լօգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Վիքդորիան	10500	Յիլսիան	3500
Ամէնիան	10500	Էճիբշեան	3500
Բէլգիքեան	10500	Բրվիեան	3000
Լանքաստրիան	9000	Այճէրեան	2500
Զիլամաքեան	9000	Արմաղեան	3500
Կօլմպիան	8000	Աթէնեան	2500
Ծորճեան	8000	Անատոլեան	2500
Պաալոնեան	8000	Ալզաշեան	2500
Ֆիլաճինեան	8000	Լէսպիան	2000
Ծոլէգեան	3700	Մինչօ	900
Վավօնեան	3700	Օրօրդօ	800
Ֆլոմինեան	3700	Լիսպոն	800
Ֆավիան	3500		

Ապրանք տեղերէն կը խնդրուի իրենց ապրանքն այլուր փոխադրելու կամ Ղալաթիոյ մաքսատունն հանելու համար իրենց հրահանգը ղրկել շոգենաւին ժամանումէն 24 ժամ առաջ։

Աւելի տեղեկութեանց համար դիմել առ ԷՏՎԱՐ ԼԱՖՕՆՏԷՆ

Մէհմէտ Ալի փաշա խան, Թիւ 1 Ղալաթիա

ՔԻՒՆԱՐՏ

ՇՈԳԵՆԱՒԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

Լիվրբուլի և Արեւելքի միջև շաբաթը երկու անգամ բանող լօգենաւեր

Անուանք	Թօնօ	Անուանք	Թօնօ
Ումպրիա	7718	Սամարիա	3574
Էդրուրիա	7718	Մարաթոն	2403
Սէրվիա	7391	Ալլաս	2393
Ուրանիա	7268	Սարակօսա	2166
Բավոնիա	5587	Թարիֆա	2246
Սէֆալոնիա	5517	Բալմիրա	2144
Կալլիա	4809	Թրինիտատ	1899
Մայթիա	4557	Մօրօգգօ	1855
Ալկերօ	2143	Պրիթիշ Բրինս	735
Բէտար	1876	Քարինդիա	5598
Շէրպուր	1614	Սիլվանիա	5598
Գաղալոնիա	4845	Քամբանիա	12950
Պօթնիա	4531	Լուքանիա	12950

Դիմել առ ԹՈՄԱՍ Զ. ՃՈԼԻ գործակատար

Ալիքսիատիս խան, Թիւ 4 Ղալաթիա

ՊՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ

Հազի, հարբուխի, զունկի կուրծքերու, ընդարձակեալ թէք, ևլն.

Այս թանկագին դեղը տարօրինակ յատկութիւն ունի անմիջապէս ափոփելու

հարբուխը, հազը, կոկորդի ցաւը, դժուարաշնչութիւնն, ևլն։ Իր ազդեցութիւնը կ'ընէ կարծրացած մաղասը կակուղցնելով եւ արտաքսումը դիւրացնելով։ Կոկորդի անհանգիստ խուխտումներով զլչեր ցերեկ հազցող եւ հանգիստը կորսնցնող անձինք կը հանգստանան եւ մէկ շիշը բաւ է հիւանդութիւնը բուժելու։ Այս անհաման դեղ հրաշքներ կը գործէ չնչարգելութեան, հինցած հազի, էնֆլիւէնզայի եւ ուրիշ պարագաներու մէջ։

Վ Կ Ա Յ Ա Գ Ի Ր

Ստորագրեալս, Թուրքուճը Հագոբ էֆ., բնակեալ Տօլմա-Պահչէ, թիւ 25, կը վկայեմ որ 40 տարիէ ի վեր չնչարգելութենէ տառապելով համբաւաւոր բժիշկներուն դիմեցի եւ շատ ստակ վատնեցի, բայց օգուտ չտեսայ. հիւանդութիւնն օրէ օր սաստկացաւ։ Ինչ ընելիքս չէի գիտեր, երբ բարեկամներ խորհուրդ տուին որ դիմեմ Կալաթա, Վօյվօտայի պահականոցին քով, թիւ 95-97, Պ. Էտ. Բարուանայի անգլ. վաճառատունը։ Հոն ծախուած «ՊՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ»ը գործածեցի եւ 3 ամիսէն կատարելապէս բժշկուեցայ։ Եւ զայս հրատարակելը մարդասիրական պարտք կը համարիմ։ Կ. Պոլիս, 4 ապր. 92. Ստորգր. ԵՍԱՅ ՀԱԳԻԳԸ

Ընդհ. Մթերանոց Էտմոնտ Բարուանայի անգլ. վաճառատունը Կալաթա, Վօյվօտա փողոց թ. 95-97։ Կը գտնուի նաև բոլոր դեղարաններն և դեղավաճառաց քով։

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

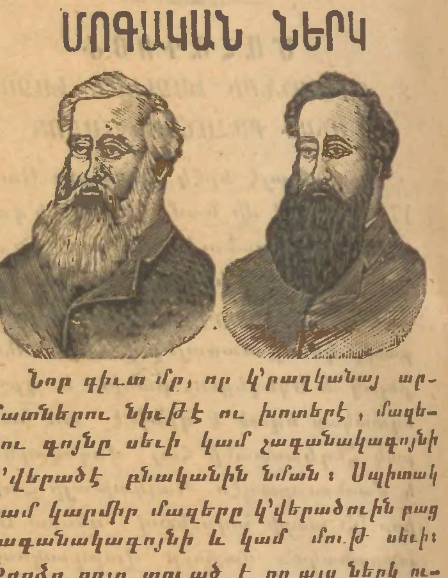

Նոր գիւտ մը, որ կ'բաղկանայ արմատներու նիւթէ ու խոտերէ, մազերու գոյնը սեւի կամ շագանակագոյնի կ'վերածէ բնականին նման։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերը կ'վերածուին բաց շագանակագոյնի և կամ մութ սեւի։ Փորձը ցոյց տուած է որ այս ներկ ուրիշներէն գերազանց է և այնքան բնականին նման է որ մանրազննին դիտողն անգամ կ'խաբուի։ Մազերուն անկումը կ'արգիլէ, թեփերը կ'վանէ ու մաքուր կ'պահէ մազերը։ Գործածութեան եղանակը. — Գործածելէ առաջ սրուակն աղէկ մը շարժել յետոյ փոքր չափ մը պնակի մէջ դնել և սանտրով կամ խոզանակ մը թրջելով մեթըրջելով մազերուն լաւ մը քսել, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջէ, մինչեւ չորնալը գլուխը բաց կենալ։ Վաճառատեղին է Թուրքիոյ մէջ իր միակ գործակալին Էտմոնտ Բարուանայի, անգլ. ընդհ. մթերանոց՝ 95—97. Ղալաթիա, Նիւքոքէ-գալտըրըմ, Վօյվօտա, Կալաթա-Շիշլիի թրամվէյներու կայարանին մօտ։

ՄԵՐ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐԷՆ կ'խնդրենք որ երբ գրութիւն մը յանձնուի իրենց՝ մեր հասցէին ուղղուած, իրենց կողմէ ալ չխառնեն հրատարակութիւնը։ Ասիկա ո'չ իսկ մեզմէ կախում ունի՝ շատ անգամ։ Մեր Գործակալներէն ընդունուած և հրատարակութիւն խոստացուած կարգ մը գրութիւններ անտիպ մնացած են, որուն համար չա'տ կ'ցաւինք։ Բայց և ո'չ իսկ թերթին տէրն ենք իրենց իրաւունք կ'վերագրէ թերթին ասոր անոր խաբէբ գործիք ընելու։

ՃՇՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

ՍԻՆԿԷՐ

ԼԱՒԱԳՈՅՆՆ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Կ' ՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ

ՀԱՅԹԱՅԹԻՉ ՎԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Ի ԳԱՒԱՌՍ ԵՒ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ԲԵՐԱ. — Մեծ-փողոց Կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց։

ՂԱԼԱԹԻԱ. — 1. Սինկէր խան, Թիւնէլի եաւին։ 2. Գարաքէօյի մօտ թիւ 120, Շիշլիի թրամուէյներու կայարանին դիմաց։

ՊՈԼԻՍ. — Սիրքէճի, Հօճա-փաշա, Պապը Ալի ճատտէսի թիւ 11։

ԱՐՏՕՆԱՏԷՐ՝ ԲԻՒԶԱՆԴ ՔԷՉԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ "ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ,, ՕՐԱԳՐՈՅ Կ. Պոլիս, Նօ 38, Պապը Ալի ճատտէսի

(28)

ԹԵՐԹՕՆ «ԲԻՒԶԱՆԴԻՈՆ»Ի

ԺՕՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ՏՈՒԴՈՐ ՌԱՄՕ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Եւ այս զգայնոտ քիչածաղիկն, որ այնքան լաւ կ'ամփոփէր իր մէջ Ֆրանձի բովանդակ նկարագիրը, գոցես կ'ըսէր Թօնչիգայի «անդադար պիտի ունենաս գլխ աչացդ առջեւ, և այս կերպով պիտի չկրնաս մոռնալ զա'յն որ սրտովին կը բաղձայ որ իր վրայ մտածես։»

Ցանկարծական խանդաղատանք մը վրդովեցուց դեռատի կնոջ սիրտն, և արցունքներ՝ որոց պատճառը չէր կրնար բացատրել և զորս անկարող էր զսպելու, հոսեցան իր աչքերէն և տաք տաք ինկան պատկերհանին թիւերն վրայ։ Սա մէկէն ետին դարձաւ և իրենց աչքերն իրարու հանդիպեցան այնքան հրաբորբոք որ կարծես այլևս իրարմէ պիտի չկրնային բաժնուիլ։ Խոր լռութիւն մը կը տիրէր։ Ոչ մէկ շշուկ կար, ո'չ խօսք ո'չ ոտնաձայն, քիչեցնելու համար անոնց թէ երկրի վրայ առանձին չէին, եւ թէ պարտաւոր էին յարգել սկզբունքներն, օրէնքներն, ընկերութեան պայմանագրութիւնները՝ թէ կար բարեկամ մը, ամուսին մը որ վստահ էր իրենց հաւատարմութեան, իրենց անձնուիրութեան, և թէ խայտառակութիւն էր խաբել զայն։ Այլեւս ուրիշ բան չէին տեսներ եթէ ոչ ա'յն բոյն՝ որ ժայթքէր իրենց աչքերէն, համբոյրներն՝ որք իրենց շրթունքներուն վրայ կը փթթէին, անէն որ զիրենք համակ կը շագապատէր անդիմադրելի, յաղթական։

Ֆրանձի բերանը բացուեցաւ՝ սա անդարձ խօսքն արտասանելու «կը սիրեմ զքեզ։» Տեսակ մը ներքին ոյժ զսպեց զայն։ Խելքը գլխէն երթալով, սրտին մէջ ցնցուեցաւ մ'ունեցաւ, ինչպէս նաև սա տարտամ զգացումը թէ ոճիր մը գործելու վրայ էր։ Իր երերուն պատին ապաստանեցաւ և կարծես հմայութիւնը խզելու համար պատկերհանն ոտք ելաւ։ Դեռատի կնոջ երեսը նայեցաւ ու իրեն չափ ամփոփ, իւրն չափ դողահար էր, և սա խօսքերը թոթովեց.

—Խենթ ենք մենք։

Ձեռքը ճակտին վրայէն անցուց և դէպի պատուհանը գնաց զոր բացաւ՝ կարծես ցնդեցնելու համար այն հուրը ու զգլխիչ թոյներն որք իր ուղեղը կը խռովէին։ Արթնցաւ, և հրատապ դէմքն ուղղեց խաղաղ պարտէզներու զով օդին մէջ, որք տան ետեւի կողմը կը գտնուէին։ Անգլիադրեիի կերպով, Թօնչիգա, անբարբառ, եկաւ կրթնեցաւ անոր քով։ Գարնան առաջին արեւէն տաքցած հողէն թափանցիկ հոտեր կը հանէին մինչեւ անոնց։ Դալարները կը կանչանային, ծառերուն ճիւղերուն վրայ պտուկները կը ծլէին, թռչունները զիրար կը հալածէին տերեւներուն մէջ թեւածելով, ծածուկ տապ մը կը լուփեր բնութիւնն, և իրենց շուրջն ամէն ինչ սէր էր։ Ֆրանձ ուզեց ետ դառնալ և փախչիլ։ Իր առջեւ տեսնալ դեռատի կինն, աչքերն՝ պղտոր, շրթունքները թրթռող ծաղկի մը պէս ծալծալ։ Տնչառութիւնը բանուեցաւ կոկորդին մէջ, լափլիզող հուր մը տոչորեց կուրծքն, իրեն այնպէս թուեցաւ թէ սրտը դէպի ինքն կ'իջնէր՝ զինքը կուրցնելու համար։

Առանց խօսելու, թեւերուն մէջ առաւ մարմին մը որ անձնատուր կ'ըլլար, և խելակորոյս, ամէն բան մոռցաւ։

Այս ժամէս սկսեալ, Թալվան ոչ ևս Միւնդէլի հանդիպեցաւ Սէնտօմինիք փողոցն, և իր մտատանջութիւնն աւելի սաստկացաւ։ Գիտեց զԹօնչիգա, բայց սա անզգած հանդիսացաւ։ Կանայք իրենց տպաւորութիւնները սքօղելու վերին աստիճանի ձիրքն ունին։ Հոն ուր այր մարդ մը ինքզինքը պիտի մատնէ, կին մը անկասկածելի կը մնայ։ Սակայն պատկերհանն այլևս չէր գար իր բարեկամին տունն, և քիմարաբոյժն, այս հեռացման մէջ, կը տեսնէր յանցապարտութեան մը նշանն զոր ուզած էր հաստատել և որ սոսկում կը պատճառէր իրեն։ Ռամօ ինք, կ'ընդունէր պատկերհանին ցոյց տուած պատրուակները, բայց անոր ներկայութենէն զրկուելուն համար կը հոյհոյէր։ Օր մը Տօգդորը՝ բժշկական կաճառն համնելով՝ նըսոտինկդեւ սկսած չըլլ'ալէն օգուտ քաղից և գնաց նստաւ Թալվանի քով որուն ըրաւ.

—Ասկէ դուրս ելած ատենս Ֆրանձի արուեստանոցը պիտի երթամ կենդանագիրը տեսնելու։ Կ'ուզե՞ս ինձ հետ ընկերանալ։

Եւ մինչ քիմարաբոյժը դէմքը կը ծամածռէր և պատասխան չէր տար.

—Ազնիւ մարդ չես ; գիտե՞ս, կրկնեց Տօգդորն։ Եթէ խնդիրն իմ կնոջս համար է, գոնէ քաղաքավարութեան ճիգ մը կրնաս ընել։ Ամենեւին հոգ չես ըներ գործի մը համար որոյ կատարեալ աւարտումը կը հետաքրքրէ զինքն . . . ։ Իր ուշադրութիւնը պիտի գրաւէ այս ընթացքդ։

—Թո՛ղ այնպէս ըլլայ, ըսաւ Թալվան, պիտի երթամ։

—Շատ լաւ։

Նիստէն յետոյ, մինչդեռ Տօգդորը վար կ'իջնէր, իր պաշտօնակիցներէն մին կեցուց զինքն և պատահանի մը քով տարաւ։ Խօսակցութիւնն երկարեցաւ, և Թալվան նրբանցքին մէջ կ'երթար կուգար, իր բարեկամին սպասելով։ Բայց, ժամանակէ մը վերջ, Ռամօ անոր քով եկաւ մտահոգ կերպարանքով.

—Ձեզ կրնար ձեզ հետ գալ . . . Օձիքս Պօնէօյլի ձեռքը տուի. հարկ պիտի ըլլայ որ իրեն հետ հիւանդի մը երթամ . . .

—Ստոր վիրահատութի՞ւն մը կայ։

—Շատ ծանր։ Չի համարձակիր առանձինն ի գործ դնել . . . Հաճեցէք մինչեւ Ֆրանձի արուեստանոցն երթալ և իմաց տալ Թօնչիգայի որ ինձ չսպասէ . . . Եթէ ճաշու ժամուն տուն չդառնամ, թո՛ղ չսպասեն ինձ։

—Լա՛ւ։

Ռամօ իր բարեկամին ձեռքը սեղմեց և պաշտօնակցին հետ մեկնեցաւ։ Անոր ետեւէն Թալվան վար իջաւ և ուղղակի գնաց Միւնդէլի արուեստանոցը։ Ճամբան կը խորհէր։ Պատկերհանին հետ իր մտերմութեան զանազան երեւոյթներն իր քիչողութեան մէջ կուգային և վերստին կը գտնէր այն կասկածի ըմբոստ և ցարդ չարգարանայած զգացումը զոր ունեցած էր հանդէպ Ֆրանձի։ Իր ականջներուն մէջէն մրմռաց.

—Ասիկա ի սկզբան իր գալէն ձեւէն յառաջ եկաւ . . . Անձնասիրական ամէն ուղղութեամբ ամէն սանձուկ բնազդներով օժտուած, այս կարճագլուխն չէ ըսած ինձ բան մ'որ արժէ . . . կըկուլ բնաւորութիւն ունի ; ծուլ ու զող թռչուն, որ ուրիշներու բոյնին մէջ կ'ածէ իր հաւկիթները . . . Այս բանս քանիցս կրկնեցի Ռամօյի . . . Զուզեց տեսնել բան մը և ոչ ալ հասկնալ . . .

(Շարունակելի)

Թարգմանեց Բ. Մ. ՓՕԶԱՃԵԱՆ